

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Wiedza potrzebna od zaraz - działania informacyjne i poradnicze na rzecz osób z autyzmem”.

Grudzień 2015 r., aktualizacja częściowa

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Autyzm – poradnictwo specjalistyczne przeciw wykluczeniu” realizowanego w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG.

Grudzień 2015 r., aktualizacja częściowa

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Od wykluczenia do integracji - w obronie podstawowych praw osób z autyzmem” realizowanego przy wsparciu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

marzec 2014 r., aktualizacja częściowa

Informator dla rodziców osób z autyzmem województwo podlaskie 2009 r.

EDYCJA PIERWSZA , WRZESIEŃ 2009 r.

Aktualizacja Informatora w ramach Projektu

„Prowadzenie poradnictwa psychologicznego, socjalno-prawnego oraz udzielanie informacji o uprawnieniach i usługach na rzecz osób z autyzmem i ich rodzin”

współfinansowanego przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,

marzec 2013 r., aktualizacja częściowa

PRZED DIAGNOZĄ	3
PO DIAGNOZIE.....	5
I. ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE.....	5
POMOC W RAMACH UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO.....	5
PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM.....	7
INNE PLACÓWKI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH.....	9
TERAPIE WSPOMAGAJĄ CE.....	11
II. POMOC OFEROWANA W RAMACH SYSTEMU EDUKACJI.....	12
ŚWIADCZENIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH.....	12
WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU.....	14
PLACÓWKI PRZEDSZKOLNE I SZKOLNE DLA DZIECI Z AUTYZMEM.....	17
III. WSPARCIE OFEROWANE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ.....	30
SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE.....	30
ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE - ZASIŁEK CELOWY.....	31
PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE.....	32
IV. ŚWIADCZENIA SOCJALNE DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN.....	33
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY.....	33
ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI.....	35
ŚWIADCZENIE PIEŁĘGNACYJNE.....	42
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY.....	44
V. ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	46
TRYB ORZEKANIA.....	46
LEGITYMACJE OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ.....	48
ULGOWE PRZEJAZDY KOMUNIKACJĄ LOKALNĄ.....	48
VI. DOFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW PFRON.....	49
TURNUS REHABILITACYJNY.....	49
DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER TECHNICZNYCH ORAZ KOMUNIKACYJNYCH.....	52
VII. WSPARCIE DOROSŁYCH OSÓB Z AUTYZMEM.....	53
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY.....	53
POWIATOWE OŚRODKI WSPARCIA DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI.....	55
WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ.....	56
ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ.....	60
VIII. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH.....	60
SPIS ORGANIZACJI W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM.....	61

PRZED DIAGNOZĄ

– podejrzenie autyzmu lub innych całościowych zaburzeń rozwojowych

Z badań wynika,
że w większości przypadków
pierwszy niepokój i podejrzenie,
że rozwój dziecka nie jest prawidłowy,
sygnalizują rodzice.

Jest to oczywiste ze względu na charakter zaburzeń autystycznych – są to zaburzenia relacji i porozumiewania się z innymi osobami oraz tendencja do nietypowych, dziwnych, stereotypowych zachowań i zainteresowań, ograniczenie różnorodności zabawy. Wczesne oznaki takich nieprawidłowości rozwojowych są najbardziej zauważalne w naturalnych relacjach i sytuacjach domowych, rodzinnych. Dlatego pierwsi spostrzec je mogą rodzice.

Niekiedy sygnał wyływa od członków dalszej rodziny, opiekunek, lekarzy, wychowawców przedszkolnych, psychologów lub innych osób mających kontakt z dzieckiem. W przypadku takich podejrzeń, warto szybko zgłosić się na wizytę do specjalistycznego ośrodka (Poradni dla Dzieci z Autyzmem) z prośbą o ocenę rozwoju dziecka (szybko z tego względu, że oczekiwanie na termin wizyty może być długie). W większości tego rodzaju placówek, również finansowanych przez NFZ, **nie jest wymagane skierowanie**. Jeżeli jego przedstawienie jest wymagane, poproś o nie lekarza rodzinnego lub pediatrę w Twojej Poradni podstawowej opieki zdrowotnej.

**Informacje o placówkach, w których możesz uzyskać
pomoc diagnostyczną, znajdziesz w rozdziale
ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE**

■ **WAŻNE INFORMACJE** ► Twoje dziecko i Ty potrzebujecie konkretnej oceny prawidłowości rozwoju dziecka – wykluczenia lub potwierdzenia zaburzeń – przez postawienie rozpoznania zgodnego z kryteriami diagnostycznymi obowiązującej w Polsce klasyfikacji Światowej Organizacji Zdrowia ICD-10 (*patrz ramka z wykazem rozpoznań CAŁOŚCIOWYCH ZABURZEŃ ROZWOJOWYCH*).

CAŁOŚCIOWE ZABURZENIA ROZWOJOWE

Wykaz rozpoznań według obowiązującej w Polsce
Międzynarodowej Klasyfikacji
Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10

F 84 Całościowe zaburzenia rozwojowe

F 84.0 Autyzm dziecięcy

F 84.1 Autyzm atypowy

F 84.2 Zespół Retta

F 84.3 Inne dziecięce zaburzenia dezintegracyjne

F 84.4 Zaburzenia hiperkinetyczne z towarzyszącym upośledzeniem umysłowym i ruchami stereotypowymi

F 84.5 Zespół Aspergera

F 84.8 Inne całościowe zaburzenia rozwojowe

F 84.9 Całościowe zaburzenia rozwojowe, nieokreślone

W przypadkach trudnych diagnostycznie może to być początkowo rozpoznanie wstępne, do dalszej obserwacji i weryfikacji diagnozy w ciągu kilku miesięcy. Placówka, stawiająca rozpoznanie wstępne, powinna wskazać jak i gdzie kontynuować postępowanie diagnostyczne.

W przypadku występowania nieprawidłowości w rozwoju, przedłużenie procesu stawiania ostatecznej diagnozy nie powinno odraczać podjęcia oddziaływań terapeutycznych.

Ze względu na ewentualną potrzebę zapewnienia dziecku odpowiednich świadczeń zdrowotnych, edukacyjnych i pomocy społecznej, konieczne jest uzyskanie **potwierdzenia rozpoznania w formie pisemnego zaświadczenia.**

■ **UWAGA** ► Opisany wyżej proces diagnostyczny dotyczy ustalenia rozpoznania rozumianego w sensie medycznym, to znaczy czy w przypadku Twojego dziecka występuje lub nie występuje autyzm dziecięcy bądź inne całościowe zaburzenie rozwojowe (ze spektrum autyzmu). Taka diagnoza w terminologii medycznej określana jest jako **diagnoza nozologiczna** (oznacza rozpoznanie konkretnej jednostki chorobowej lub zespołu zaburzeń zgodnie z kryteriami diagnostycznymi klasyfikacji ICD-10).

Oprócz diagnozy nozologicznej niezbędne jest również dokonanie **diagnozy funkcjonalnej** Twojego dziecka. **Diagnoza funkcjonalna** określa poziom rozwojowy dziecka we wszystkich istotnych funkcjach, m.in. ruchowych, percepcyjnych, poznawczych, porozumiewania się z otoczeniem, w odniesieniu do inwentarzy prawidłowego rozwoju. Dokonywana jest przy pomocy odpowiednich skal i testów. Najczęściej stosowanym narzędziem diagnostycznym dla dzieci z autyzmem jest PEP-R (Profil Psychoedukacyjny wg E. Schoplera), a dla młodzieży i dorosłych z autyzmem – jego odpowiednia do wieku wersja AAPEP (lub nowsza TTAP). Diagnoza funkcjonalna jest podstawą do tworzenia **indywidualnych planów i programów terapeutycznych oraz edukacyjnych** dla dzieci i młodzieży z autyzmem. Powinna być cyklicznie ponawiana w miarę rozwoju dziecka. Jest podstawą kompleksowego postępowania terapeutycznego. Dlatego jest niezbędna w następnych etapach po diagnozie nozologicznej.

PO DIAGNOZIE

Jeżeli w wyniku postępowania diagnostycznego podejrzenie zaburzeń rozwoju u Twojego dziecka zostało potwierdzone, jeżeli rozpoznano u niego autyzm dziecięcy, Zespół Aspergera lub inne całościowe zaburzenie rozwojowe to:

twoje dziecko powinno zostać jak najszybciej objęte pomocą terapeutyczną, rehabilitacyjną i edukacyjną.

Składają się na nią świadczenia zdrowotne, edukacyjne (dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) oraz pomocy społecznej, które przedstawiamy w kolejnych rozdziałach Informatora.

■ **UWAGA** ► Z interwencją terapeutyczną nie można czekać również w przypadku przedłużania się procesu diagnostycznego.

Może mieć miejsce sytuacja, w której ze względu na trudności diagnostyczne po pierwszych wizytach nie zostało jeszcze postawione ostateczne, jednoznaczne rozpoznanie. Niezbędna jest wówczas dłuższa obserwacja, kontynuacja postępowania diagnostycznego. Jednak jeżeli diagnoza wstępna potwierdza podejrzenie całościowych zaburzeń rozwojowych, konieczne jest podjęcie oddziaływań terapeutycznych i rehabilitacyjnych bezzwłocznie, na podstawie wstępnego rozpoznania, nie czekając na potwierdzenie ostatecznej diagnozy.

I. ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE

■ POMOC W RAMACH UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

System opieki zdrowotnej w Polsce powinien obejmować pomocą specjalistyczną osoby z autyzmem. Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) zawiera umowy na świadczenie usług zdrowotnych dla osób z autyzmem i innymi pokrewnymi zaburzeniami rozwojowymi. Usługi te są kontraktowane w ramach Poradni dla Osób z Autyzmem. Także Poradnie Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży mogą zakontraktować świadczenia zdrowotne dla osób z autyzmem, jeżeli prowadzą odpowiednie programy terapeutyczne dla tych osób. NFZ zawiera kontrakty na świadczenia Poradni dla Osób z Autyzmem również z niepublicznymi poradniami (niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej NZOZ), prowadzonymi przez organizacje pozarządowe (stowarzyszenia i fundacje) oraz podmioty prywatne.

■ **UWAGA** ► Twoje dziecko może skorzystać ze świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, jeżeli odprowadzane są składki zdrowotne za dziecko (powinno być ono zgłoszone do ubezpieczenia). Korzystając ze służby zdrowia w ramach ubezpieczenia zdrowotnego, należy przedstawić dowód ubezpieczenia.

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem dostępu do świadczeń zdrowotnych

(odległy termin wizyty, brak miejsc, brak specjalistycznych placówek zdrowotnych dla osób z autyzmem)

skargi możesz kierować do:

Sekcji Skarg i Wniosków w Podlaskim Oddziale Narodowego Funduszu Zdrowia,
ul. Pałacowa 3, 15-042 Białystok, tel.(085) 745 95 77, 745 95 76,
e-mail: pacjenci@nfz-bialystok.pl

Działu Skarg i Wniosków przy Centrali Narodowego Funduszu Zdrowia
ul. Grójecka 186, 02-390 Warszawa, tel. (022) 572 61 55, 572 61 95

Biura Rzecznika Praw Pacjenta

ul. Młynarska 46, 01-171 Warszawa, sekretariat: tel. (022) 532 82 50, fax (022) 532-82-30
ogólnopolska bezpłatna infolinia: 800 190 590
e-mail: sekretariat@bpp.gov.pl
www.bpp.gov.pl

Fundacji Instytut Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej

ul. Nowogrodzka 62a lok. 315, 02-002 Warszawa, tel. (022) 474 15 22, fax (022) 474 15 23
e-mail: kontakt@prawapacjenta.eu
<http://www.prawapacjenta.eu/>

Dokumentem potwierdzającym prawo do świadczeń zdrowotnych może być:

- dla osoby zatrudnionej na podstawie umowy o pracę – druk ZUS RMUA wydawany przez pracodawcę, aktualne zaświadczenie z zakładu pracy, legitymacja ubezpieczeniowa wraz z aktualnym wpisem i pieczęcią (wpis ten ważny jest tylko miesiąc),
- dla osoby prowadzącej działalność gospodarczą – aktualny dowód wpłaty składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- dla osoby ubezpieczonej w KRUS – legitymacja KRUS wraz z dowodem wpłaty ostatniej składki na ubezpieczenie społeczne,
- dla emerytów i rencistów – legitymacja emeryta lub rencisty lub aktualny odcinek emerytury lub renty,
- dla osoby bezrobotnej – aktualne zaświadczenie z Urzędu Pracy,
- dla osoby ubezpieczonej dobrowolnie – umowa zawarta z NFZ wraz z aktualnym dowodem opłaty składki,
- dla członka rodziny osoby ubezpieczonej – dowód opłacenia składki zdrowotnej przez osobę, która zgłosiła członków rodziny do ubezpieczenia zdrowotnego, legitymacja rodzinna z wpisanymi członkami rodziny wraz z aktualną datą i pieczęcią płatnika lub ZUS, aktualne zaświadczenie z zakładu pracy, legitymacja emeryta lub rencisty z wpisanymi członkami rodziny wraz z aktualnym odcinkiem emerytury lub renty; w przypadku członków rodziny – dzieci, które ukończyły 18 r.ż., dodatkowo należy przedstawić dokument potwierdzający fakt kontynuacji nauki (do 26 r.ż.) lub dokument potwierdzający znaczny stopień niepełnosprawności.

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o tym, które poradnie zawarły kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia na leczenie osób z autyzmem można uzyskać:

- dzwoniąc na prowadzoną w oddziale wojewódzkim NFZ infolinię dotyczącą kontraktów zawartych na świadczenia zdrowotne:

Podlaski Oddział NFZ, Wydział Świadczeń Opieki Zdrowotnej:

ambulatoryjna opieka specjalistyczna, tel. (085) 745 95 11, (085) 745 95 28;

psychiatria: tel. (085) 745 95 68

- na stronie internetowej:

<https://aplikacje.nfz.gov.pl/umowy/Provider/Index?ROK=2015&OW=10&ServiceType=04&Code=&Name=&City=&Nip=&Regon=&Product=%C5%9Bwiadczenia+dla+os%C3%B3b+z+autyzmem&OrthopedicSupply=false>

PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM
DZIAŁAJĄCE W RAMACH PUBLICZNEJ SŁUŻBY ZDROWIA
KTÓRE MAJĄ W 2015 R. ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ

BRAK

NIEPUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ:
PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM,
KTÓRE MAJĄ W 2015 R. ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ

Białystok

NZOZ AXON

ul. Antoniukowska 11, 15-740 Białystok, tel. (085) 743 88 63, tel. kom. 0518 499 008

e-mail: axon@mentor-med.pl

<http://www.mentor-med.pl/axon.php>

Poradnia dla osób z autyzmem dziecięcym lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju

Dni i godziny przyjmowania pacjentów:

poniedziałek – wtorek: 10.00-20.00,

środa: 11.00-18.00,

czwartek: 8.00-18.00,

piątek: 15.00-18.00,

sobota: 8.00-11.00.

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju

- diagnoza całościowa: nozologiczna i funkcjonalna

orientacyjny czas oczekiwania: około 1 roku

kryteria zapisów: dzieci, młodzież, osoby dorosłe

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- układanie indywidualnych programów terapeutyczno-rehabilitacyjnych
- terapia psychologiczna
- terapia pedagogiczna
- terapia logopedyczna
- terapia z lekarzem psychiatrą
- trening Umiejętności Społecznych
- psychomotoryka

orientacyjny czas oczekiwania: około 1 roku po diagnozie w tutejszej Poradni

kryteria zapisów: dzieci, młodzież, osoby dorosłe

Łomża

NZOZ Ośrodek Stymulacji i Rozwoju dla Dzieci w Łomży

ul. Szosa Zambrowska 1/27, 18-400 Łomża, tel. (086) 473 31 84

e-mail: kontakt@osrodekstymulacji.pl

<http://www.osrodekstymulacji.pl/>

Poradnia dla Osób z Autyzmem

Dni i godziny przyjmowania pacjentów: poniedziałek, wtorek, środa, czwartek.

Zapisy w rejestracji: poniedziałek: 12.00-18.00,

wtorek: 9.00-15.00,

środa: 9.00-13.30,

czwartek: 9.00-15.00

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera
- diagnoza lekarska, psychologiczna, pedagogiczna, logopedyczna

orientacyjny czas oczekiwania: na bieżąco

kryteria zapisów: dzieci i młodzież do okresu gimnazjum/liceum

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera
- tworzenie indywidualnych, wieloprofilowych programów usprawniania
- wskazówki do pracy z dzieckiem w środowisku
- terapia indywidualna
- terapia grupowa
- terapia psychologiczna
- terapia pedagogiczna
- Trening Umiejętności Społecznych
- integracja sensoryczna
- terapia logopedyczna
- konsultacje dla rodzin;
- terapia rodzin

orientacyjny czas oczekiwania: około 1 miesiąca

kryteria wiekowe: dzieci, młodzież

INNE PLACÓWKI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Białystok

Fundacja „Nadzieja i Szansa”

ul. Gliniana 14, 15-068 Białystok, tel. (085) 741 30 22

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- dzieci z autyzmem
- ocena pediatryczno-rehabilitacyjna
- ocena psychologiczna i logopedyczna
- ocena neurologiczna

orientacyjny czas oczekiwania: 1-2 tyg.

kryteria zapisów: dzieci od 5 r.ż. i młodzież do 18 r.ż.

Oferowana pomoc:

TERAPIA:

- autyzm
- EEG Biofeedback
- zajęcia z logopedą, psychologiem
- zajęcia świetlicowe
- zajęcia z hipoterapii we współpracy z Ośrodkiem Jeździecko-Edukacyjnym „HORSE HEAVEN”

orientacyjny czas oczekiwania: 1-2 tyg.

kryteria zapisów: dzieci od 5 r.ż. i młodzież do 18 r.ż.

Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Białymstoku

ul. Pułaskiego 96, 15-338 Białystok, tel. (085) 745 37 44

e-mail: kta@kta.bialystok.pl

<http://www.kta.bialystok.pl/>

Punkt konsultacyjno-diagnostyczny

tel. (85) 719 48 91

e-mail: punkt@kta.bialystok.pl

<http://www.kta.bialystok.pl/kta/punkt-konsultacyjno-diagnostyczny/>

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek-piątek: 14.00-19.00*

Oferowana pomoc:

DIAGNOZA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe
- diagnoza funkcjonalna

orientacyjny czas oczekiwania: na bieżąco

kryteria zapisów: dzieci z autyzmem do 15 r. ż z orzeczeniem o niepełnosprawności

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- układanie indywidualnych programów terapeutycznych
- terapia indywidualna: pedagogiczna, logopedyczna, sensoryczna
- terapia grupowa z zakresu treningu umiejętności społecznych: grupa dla małych dzieci oraz grupa dla dzieci starszych i młodzieży Zespołem Aspergera)
- organizacja półkolonii terapeutycznych

Oferowana pomoc:

KONSULTACJE:

- konsultacje dla: rodzin i opiekunów osób z autyzmem
- konsultacje dla nauczycieli i specjalistów z różnych placówek oświatowych

**Ośrodek Szkolno-Terapeutyczno-Opiekuńczy dla Dzieci i Młodzieży
z Cechami Autyzmu w Białymstoku**

tel. (85) 745 37 44

e-mail: osto@kta.bialystok.pl

<http://www.kta.bialystok.pl/kta/osto/>

*Dni i godziny pracy Ośrodka:
poniedziałek-piątek: 11-00-19.00*

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, całościowe zaburzenia rozwoju
- opracowywanie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych; terapia indywidualna; rehabilitacja; edukacji
- specjalistyczne usługi opiekuńcze
- szkolenia dla własnej kadry; szkolenia dla rodziców i nauczycieli, pedagogów, psychologów z terenu miasta i województwa;
- propagowanie wiedzy o autyzmie i problemach rodzin nim dotkniętych;
- organizowanie dni otwartych dla rodzin, dla profesjonalistów;
- współorganizowanie ze stowarzyszeniem imprez integracyjnych;
- współpraca z lokalnymi mediami;
- współorganizowanie ze stowarzyszeniem imprez charytatywnych, pozyskiwanie środków finansowych i rzeczowych na funkcjonowanie i wyposażenie ośrodka;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i samorządowymi zajmującymi się problemami osób niepełnosprawnych i ich środowiska.

kryteria zapisów: dzieci, młodzież i dorośli do 22 r.ż.

TERAPIE WSPOMAGAJĄCE

Białystok

Gabinet Terapii Dzieci ZMYŚL

Urszula Malinowska

ul. Warmińska 34C, 15-553 Białystok, tel. 0 602 368 008

Oferowana pomoc:

- integracja sensoryczna
- trening uwagi słuchowej metodą Tomatisa

Grabówka-Białystok

Ośrodek Jeździecko-Edukacyjny „HORSE HEAVEN”

Jolanta Stanisława Kaminski

ul. Wypoczynkowa 22, 15-523 Grabówka-Białystok, tel. 0 666 103 330, 0 601 505 887,
tel. (085) 740 23 99

Oferowana pomoc:

- hipoterapia dla dzieci i młodzieży z autyzmem

II. POMOC OFEROWANA W RAMACH SYSTEMU EDUKACJI

■ ŚWIADCZENIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH

Poradnie wydają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego niezbędne w przedszkolach i szkołach oraz opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju, udzielają też pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom i ich rodzinom.

Do zadań poradni psychologiczno-pedagogicznych należy m.in. terapia zaburzeń rozwojowych, pomoc uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej, pomoc rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów, wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny oraz szkoły.

Poradnie wydają opinie w sprawach dotyczących m.in.:

- wcześniejszego przyjęcia dziecka do szkoły podstawowej oraz odroczenia rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego,
- dostosowania wymagań edukacyjnych, wynikających z programu nauczania, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom,
- zwolnienia ucznia z głęboką dysleksją rozwojową z nauki drugiego języka obcego,
- przystąpienia ucznia lub absolwenta z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub ze specyficznymi podstawowej, egzaminu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w gimnazjum, egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych ucznia lub absolwenta.

Pomoc oferowana w ramach poradni psychologiczno-pedagogicznych jest bezpłatna.

*Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 ., nr 256, poz. 2572 z (późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad
działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni
specjalistycznych (Dz .U. Nr 228, poz. 1488)*

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dotyczące poradni psychologiczno-pedagogicznych powinny znajdować się w starostwie w Wydziale Edukacji (Oświaty) oraz w analogicznym wydziale Urzędu Miasta lub Urzędu Gminy. Informacji tych można także szukać w Kuratorium Oświaty.

W województwie podlaskim wykaz poradni psychologiczno-pedagogicznych można znaleźć na stronie internetowej Podlaskiego Kuratorium Oświaty:

http://www.kuratorium1.home.pl/kuratorium2/szkoly/2013/sz_publiczne.xls

►► **Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne:**

Białystok

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydają dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne:

Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna Nr 1

ul. Piotrkowska 2A, 15-439 Białystok
tel. (085) 744 53 17, fax(085) 744 53 50
<http://www.poradnia.bialystok.pl/>

Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna Nr 2

ul. Mazowiecka 35, 15-301 Białystok
tel.(085) 742 34 34, fax. (085) 742 99 78

Łomża

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2

ul. Kopernika 16, 18-400 Łomża
tel. (086) 215 03 18, fax (086) 216 26 87
e-mail: ppplomza@poczta.onet.pl

Suwałki

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Nowomiejska 10, 16-400 Suwałki
tel. (087) 566 41 49
<http://www.poradnia.suwalki.pl/>
e- mail: sekretariat.ppp@poradnia-suwalki.pl

powiat augustowski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Młyńska 52, 16-300 Augustów
tel./fax (087) 643 36 21
<http://www.poradnia.dt.pl/>
e- mail: ppp-p_augustow@wp.pl

powiat sokólski

opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. 1000-lecia Państwa Polskiego 24a, 16-200 Dąbrowa Białostocka

tel. (085) 712 13 46

<http://www.pppdabrowa.webserwer.pl/>

e- mail: pppdabrowabial@wp.pl

powiat zambrowski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Obwodowa 2, 18-300 Zambrów

tel. (086) 271 21 78

<http://www.pppzambrow.szkolnastrona.pl/>

e- mail: ppp@zambrow.org

■ WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU

Pomoc ta organizowana jest dla małych dzieci (od urodzenia do momentu pójścia do szkoły, zazwyczaj do 7 roku życia). Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci ma na celu pobudzanie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności, do podjęcia nauki w szkole.

Wczesne wspomaganie może być organizowane w przedszkolu, w szkole podstawowej, w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, w publicznej i niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, jeżeli mają one możliwość realizacji wskazań zawartych w opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, w szczególności dysponują środkami dydaktycznymi i sprzętem, niezbędnymi do prowadzenia wczesnego wspomaganie. Jednak nie wszystkie ww. placówki prowadzą wczesne wspomaganie rozwoju.

Pomoc ta oferowana jest przez zespół specjalistów, w skład którego wchodzi osoby posiadające przygotowanie do pracy z małymi dziećmi z zaburzonym rozwojem psychoruchowym: oligofrenopedagog, tyflopedagog lub surdopedagog, psycholog, logopeda, inni specjaliści – w zależności od potrzeb dziecka i jego rodziny.

Zespół ten ustala kierunki pracy z dzieckiem oraz harmonogram podejmowanych działań w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka oraz wsparcia jego rodziny. Poza tym do jego zadań należy: nawiązanie współpracy z zakładem opieki zdrowotnej lub ośrodkiem pomocy społecznej w celu zapewnienia dziecku rehabilitacji, terapii lub innych form pomocy, opracowanie i realizacja indywidualnego programu pracy z dzieckiem i jego rodziną, analiza skuteczności pomocy udzielanej w ramach wczesnego wspomaganie. Zajęcia w ramach wczesnego wspomaganie organizowane są w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu.

■ UWAGA ► Ze względu na bardzo małą liczbę godzin przewidzianą w ramach Wczesnego Wspomaganie Rozwoju (od jednej do dwóch godzin tygodniowo) forma ta może być jedynie uzupełnieniem podstawowych form terapii dla dzieci z autyzmem i innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju.

Aby dziecko mogło skorzystać z tego rodzaju wsparcia, musi mieć wydaną opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju. Opinie te wydają publiczne i niepubliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne.

Pomoc oferowana w ramach wczesnego wspomagania rozwoju jest bezpłatna.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 r., nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11.XI.2013 r.
w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci (Dz.U.2013 r., nr 1257)*

- **Gdzie szukać informacji?** ► Przed wszystkim postaraj się dotrzeć do publicznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Twoim mieście lub powiecie. Tam można dowiedzieć się o placówkach oświatowych, w których jest prowadzone wczesne wspomaganie rozwoju dziecka. Informacje te powinny znajdować się także w Wydziale Edukacji (Oświaty) Urzędu Miasta lub Urzędu Gminy oraz w analogicznym wydziale w starostwie powiatu.

Białystok

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Samorządowe Przedszkole Integracyjne nr 26

ul. Ciepła 19, 15-472 Białystok, tel./fax (085) 675 42 55

e-mail: ps26@um.bialystok.pl

<http://www.sp26.webd.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowczy im. Waldemara Kikolskiego

ul. Antoniuk Fabryczny 40,15-741 Białystok, te. (085) 654 01 63, fax (085) 662 20 99

Zespół Szkół nr 11

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 17

Publiczne Gimnazjum Specjalne nr 21

ul. Rzemieślnicza 16, 15-773 Białystok, tel. (085) 653 07 84

e-mail: zs11@um.bialystok.pl

<http://www.zs11bialystok.pl/o%20szkole.html>

Łomża

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Przedszkole nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Spółdzielcza 8, 18-400 Łomża, tel. (086) 218 39 77

Suwałki

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Nowomiejska 10, 16-400 Suwałki, tel. (087) 566 41 49

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1

ul. Przytorowa 8, 16-400 Suwałki, tel. (087) 566 29 53, fax (087) 566 28 27
<http://esoswnr1.suwalki.internetdsl.pl/>

powiat augustowski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Młyńska 52, 16-300 Augustów, tel./fax (087) 643 36 21
<http://www.poradnia.dt.pl/index.html>

powiat grajewski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Zespół Szkół Specjalnych

ul. Ełcka 11, 19-200 Grajewo, tel.(086) 272 31 15
<http://www.zs3.grajewo.net.pl/>

powiat sokólski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Sokółce

Osiedle Zielone 1A, 16-100 Sokółka, tel./fax (085) 711-26-78

powiat wysokomazowiecki

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Ludowa 15A, 18-200 Wysokie Mazowieckie
tel./fax (086) 275 25 52, 0 695 998 244

powiat zambrowski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Obwodowa 2, 18-300 Zambrów
tel. (086) 271 21 78
<http://www.pppzambrow.szkolnastrona.pl/>

■ PLACÓWKI PRZEDSZKOLNE I SZKOLNE DLA DZIECI Z AUTYZMEM

Dzieci z autyzmem, z zespołem Aspergera i innymi zaburzeniami rozwojowymi w wieku przedszkolnym i szkolnym mają prawo do otrzymania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. O jego wydanie wnioskuje rodzice.

Orzeczenie to jest wydawane dla dzieci i młodzieży, które wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki i metod kształcenia. Na tej podstawie przedszkole lub szkoła dostosowuje warunki i formy nauczania do potrzeb dziecka określonych w orzeczeniu. Prawo oświatowe gwarantuje dzieciom i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwość uczęszczania do wszystkich typów przedszkoli i szkół: ogólnodostępnych (tzw. masowych), integracyjnych, z oddziałami integracyjnymi, specjalnych, z oddziałami specjalnymi.

Placówka oświatowa, do której uczęszcza dziecko, ma zapewnić mu realizację zaleceń określonych w orzeczeniu. Uczeń taki ma także prawo do dostosowania treści nauczania, a co za tym idzie – dostosowania systemu jego oceniania. Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży z autyzmem wydają poradnie psychologiczno-pedagogiczne wskazane przez kuratora oświaty.

Jeżeli stan zdrowia dziecka znacznie utrudnia lub uniemożliwia uczęszczanie do szkoły (w tym do kl. 0), może być wydane orzeczenie o nauczaniu indywidualnym. Zajęcia te mogą być organizowane w domu rodzinnym, szkole lub w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym. Możliwe jest także wprowadzanie ucznia na zajęcia z innymi dziećmi, z klasą.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 r., nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz.U.2010.228.1489),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz.U.2010.228.1490),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2008 r., nr 173, poz. 1072),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 18 września 2008 r. w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. z 2008 r., nr 175, poz. 1086).*

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o przedszkolach i szkołach integracyjnych można znaleźć w Urzędzie Gminy (Miasta) oraz w Kuratorium Oświaty. Informacje o szkołach specjalnych znajdują się w starostwach powiatu i w Kuratoriach Oświaty.

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem dostępu do wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, przedszkola, szkoły, poradni psychologiczno-pedagogicznej możesz kontaktować się z:

- wójt, burmistrzem, prezydentem miasta odpowiedzialnym za sprawy edukacji,
- starostą odpowiedzialnym za sprawy edukacji (jeżeli chodzi o szkoły specjalne, poradnie psychologiczno pedagogiczne).

Jeżeli przedszkole, szkoła, poradnia psychologiczno-pedagogiczna łamie prawa ucznia (nie realizuje zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, nie organizuje zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych, nie dostosowuje programu nauczania do potrzeb dziecka z orzeczoną kształceniem specjalnym), możesz kontaktować się z Rzecznikiem Praw Ucznia (osobą odpowiedzialną za kształcenie uczniów niepełnosprawnych) w:

Podlaskim Kuratorium Oświaty

Rynek Kościuszki 9, 15-950 Białystok, tel. (085) 748 48 48, fax (085) 748 48 49

e-mail: kuratorium@kuratorium.bialystok.pl

<http://www.kuratorium.bialystok.pl/kuratorium2/DesktopDefault.aspx>

lub delegaturą Kuratorium Oświaty na Twoim terenie:

Delegatura Kuratorium Oświaty w Łomży

ul. Nowa 2, 18-400 Łomża, tel./ fax (086) 216 54 65

e-mail: lomza.delegatura@kuratorium.bialystok.pl

Delegatura Kuratorium Oświaty w Suwałkach

ul. Sejneńska 13, 16-400 Suwałki, tel. (087) 566 52 77, fax (087) 566 37 02

e-mail: suwalki.delegatura@kuratorium.bialystok.pl

■ SZKOŁY, W KTÓRYCH UCZĄ SIĘ DZIECI Z AUTYZMEM

Dzieci z autyzmem mają prawo uczęszczać do wszystkich placówek edukacyjnych (ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych).

■ SZKOŁY I PRZEDSZKOLA SPECJALNE ORAZ PROWADZĄCE ODDZIAŁY SPECJALNE:

Białystok

Niepubliczne Przedszkole Terapeutyczne "PRZYJAZNY DOMEK"

ul. Przyjazna 39 (Oś. Leśna Dolina), 15-666 Białystok, tel. 0 668 772 259, 0 519 081 200
e-mail: sekretariat@przyjaznydomek.com.pl
<http://www.przyjaznydomek.com.pl/>

Niepubliczny Terapeutyczny Punkt Przedszkolny dla dzieci autystycznych „U Tygryśka”

ul. W. Wysockiego 62, 15-167 Białystok, tel. 0 603 403 708
e-mail: p.przedszkolny.tygryśka@wp.pl
<http://bialystok-autyzm-tygryśka.webnode.com/>

Przedszkole Samorządowe NR 12 „Tęczowe” (z oddziałami specjalnymi)

ul. Podleśna 3A, 15-227 Białystok, tel./ fax (085) 732-77-71

Szkoła Podstawowa Nr 11 im. Kornela Makuszyńskiego w Białymstoku z oddziałami specjalnymi dla dzieci z wadą słuchu oraz ze sprzężoną niepełnosprawnością

ul. Poleska 27, 15-476 Białystok, tel. (085) 675 06 61, fax (085) 664 21 96
<http://www.sp11.bialystok.pl/>
- oddziały dla uczniów z autyzmem

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowczy im. Waldemara Kikolskiego

Szkoła Podstawowa Specjalna

Publiczne Gimnazjum Nr 24

ul. Antoniuk Fabryczny 40, 15-741 Białystok, tel. (085) 654 01 63, fax (085) 662 20 99
<http://www.sosw.bialystok.pl/>

Szkoła Podstawowa Specjalna

ul. Wojska Polskiego 17, 17-100 Białystok, tel. (085) 833 26 80

Zespół Szkół Nr 11

Szkoła Podstawowa Nr 17 Specjalna w

Publiczne Gimnazjum nr 21 Specjalne

ul. Rzemieślnicza 16, 15-773 Białystok, tel./ fax (085) 653 07 84

Zespół Szkół Nr 12

Szkoła Podstawowa Nr 35 Specjalna
Publiczne Gimnazjum Nr 26 Specjalne
ul. Krakowska 19, 15-875 Białystok, tel. (085) 742 06 75
<http://www.zs12.pl/>

Zespół Szkół nr 13

Szkoła Podstawowa Nr 46 Specjalna
Publiczne Gimnazjum Nr 22 Specjalne
ul. Słonimska 38, 15-029 Białystok, tel. (085) 741 56 61, fax (085) 732 27 92
<http://www.zs13bialystok.com/>

Zespół Szkół Nr 14 przy Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym im. J. Śniadeckiego

Szkoła Podstawowa Nr 39
Publiczne Gimnazjum Nr 27
ul. M. C. Skłodowskiej 26, 15-276 Białystok, tel. (085) 744 73 22

Zespół Szkół Nr 15 przy Dziecięcym Szpitalu Klinicznym im. L. Zamenhofs

Szkoła Podstawowa Nr 40
Publiczne Gimnazjum Nr 28
ul. Waszyngtona 17, 15-274 Białystok, tel. (085) 745 05 67

Zespół Szkół Nr 16

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna im. Marii Grzegorzewskiej
Szkoła Specjalna Przesposabiająca do Pracy
ul. Lipowa 41d, 15-424 Białystok, tel. (085) 742 25 69
<http://www.zs16.pl/>

Łomża**Przedszkole Publiczne Nr 8**

ul. Wojska Polskiego 161, 18-400 Łomża, tel. (086) 216 95 41

Zespół Szkół Specjalnych

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 8
Filia Szkoły Podstawowej Specjalnej
Publiczne Gimnazjum Specjalne nr 7
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna
Szkoła Specjalna Przesposabiająca do Pracy Nr 1
ul. Nowogrodzka 4, 18-400 Łomża, tel./fax (086) 216 57 64

Suwałki**Niepubliczna Terapeutyczna Szkoła Podstawowa „Bajka” w Suwałkach**

ul. M. Skłodowskiej Curie 5, tel. kom. 0514 233 065
e-mail bajka.suwalki@op.pl
<http://www.bajka.suwalki.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 1 w Suwałkach dla uczniów z upośledzeniem umysłowym oraz autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonym

Gimnazjum Specjalne nr 8 w Suwałkach dla uczniów z upośledzeniem umysłowym oraz autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi

Szkoła Specjalna Przystosabiająca do Pracy

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

ul. Przytorowa 8, 16-400 Suwałki, tel. (087) 566 29 53, fax (087) 566 28 27
<http://esoswnr1.suwalki.internetdsl.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 2

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

ul. Wojska Polskiego 9, 16-400 Suwałki, tel. (087) 566 58 78
www.oswnr2.bydgoszcz.pl/

powiat augustowski

Zespół Szkół Specjalnych

Szkoła Podstawowa Nr 7 Specjalna

Gimnazjum Nr 5 Specjalne

Szkoła Specjalna Przystosabiająca do Pracy

ul. Mickiewicza 2, 16-300 Augustów, tel. (087) 643 43 36

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy (niepubliczny dla chłopców)

Gimnazjum Specjalne

ul. Jeziorna 31, 16-300 Augustów, tel. (087) 644 31 61

powiat bielski

Zespół Szkół Specjalnych

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

Szkoła Przystosabiająca do Pracy

ul. Wojska Polskiego 17, 17-100, tel. (085) 833 26 80
<http://zssbielskpodl1.edupage.org/text3/>

powiat grajewski

Zespół Szkół Specjalnych

Szkoła Podstawowa Nr 3 Specjalna

- 2 oddziały dla uczniów z autyzmem

Publiczne Gimnazjum Nr 4 Specjalne

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

Szkoła Przystosabiająca do Pracy Zawodowej

ul. Ełcka 11, 19-200 Grajewo, tel./ fax (086) 272 31 15
http://www.zs3.grajewo.net.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=7

powiat hajnowski

Zespół Szkół Nr 4

Szkoła Podstawowa Nr 4

Publiczne Gimnazjum nr 4

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

ul. Wróblewskiego 2, 17-200 Hajnówka, tel. (085) 682 24 05

powiat moniecki

Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych

Gimnazjum Specjalne

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

ul. Szkolna 22, 19-100 Mońki, tel./ fax (085) 716 27 05

powiat siemiatycki

Zespół Szkół Specjalnych

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

ul. Pałacowa 16, 17-300 Siemiatycze, tel. (085) 655 21 26

Filia Szkoły Podstawowej Specjalnej przy Samodzielnym Publicznym Zakładzie

Opiekuńczo-Lecznym dla Dzieci i Młodzieży w Bacikach Średnich

Baciki Średnie 68, 17-300 Siemiatycze, tel. (085) 655-25-01

<http://zsssiemiatycze.edupage.org/about/?subpage=2>

powiat sokólski

Salezjański Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

16-200 Różanystok 13 b, tel. (085) 712 84 08

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. J. Korczaka

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 3

Osiedle Zielone 1A, 16-100 Sokółka, tel./fax (085) 711 26 78

powiat zambrowski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Przedszkole Specjalne

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

Długobórz Pierwszy 5, 18-301, tel. (086) 271 84 16, fax (086) 271 47 51

■ SZKOŁY I PRZEDSZKOLA INTEGRACYJNE LUB Z ODDZIAŁAMI INTEGRACYJNYMI:

Białystok

Samorządowe Przedszkole Nr 26 Integracyjne

ul. Ciepła 19, 15-472 Białystok, tel./fax (085) 675 42 55
<http://www.sp26.webd.pl/>

Przedszkole Samorządowe Nr 41 Integracyjne

ul. Świętojańska 13/4B, 15-082 Białystok, tel. (085) 741 28 13, fax (085) 741 04 03
<http://www.przedszkole41.bialystok.pl/>

Przedszkole Samorządowe Nr 55 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Kozłowa 25, 15-868 Białystok, tel./ fax (085) 662 88 99
<http://www.ps55.bialystok.pl/>

Przedszkole Samorządowe nr 58 Integracyjne im. Jana Wilkowskiego

ul. Palmowa 20A, 15-795 Białystok, tel. (085) 654 03 63, fax (085) 654 14 74
www.psi58.bialystok.pl/
- oddział specjalny dla dzieci z autyzmem

Szkoła Podstawowa Nr 8 im. Świętego Kazimierza Królewicza

ul. Jesienna 8, 15-151 Białystok, tel. (085) 675 08 62, fax (085) 675-57-35

Szkoła Podstawowa Nr 14 im. Kazimierza Pułaskiego

ul. Pułaskiego 25, 15-337 Białystok, tel. (085) 742 03 64, fax (085) 744 91 59
www.sp14-bialystok.pl/

Szkoła Podstawowa Nr 47 im. Jana Klemensa Branickiego

ul. Palmowa 21, 15-795 Białystok, tel. (085) 653 19 81
www.sp47.bialystok.pl/

Szkoła Podstawowa Nr 49 im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego-Prymasa Tysiąclecia

ul. Armii Krajowej 32, 15-661 Białystok, tel. (085) 661 74 71, fax (085) 661 74 76
www.sp49.bialystok.pl/

Szkoła Podstawowa Nr 50 im. Świętej Jadwigi Królowej Polski

ul. Pułaskiego 96, 15-338 Białystok, tel. (085) 748 90 41, fax (085) 748 90 52
www.sp50.bialystok.pl

Szkoła Podstawowa Nr 51

ul. J.K. Kluka 11a, 15-197 Białystok, tel. (085) 678 50 60
www.sp51.bialystok.pl/

Publiczne Gimnazjum Nr 4

ul. Ciepła 32, 15-472 Białystok, tel. (085) 675 21 34, fax (085) 664 22 71
www.pg4.bialystok.pl/

Publiczne Gimnazjum Nr 5 im. Sługi Bożego Jana Pawła II

ul. Pułaskiego 25, 15-337 Białystok, tel./ fax (085) 746 55 05
www.pg5.webd.pl

Publiczne Gimnazjum Nr 13

ul. Piastowska 3d, 15-207 Białystok, tel. (085) 740 30 90, fax (085) 740 30 95

Publiczne Gimnazjum Nr 14

ul. Upalna 26, 15-669 Białystok, tel./ fax (085) 661 32 27
www.zso9.pl

Zespół Szkół Integracyjnych Nr 1 im. Jana Pawła II w Białymstoku

Szkoła Podstawowa Nr 45 im. Jana Pawła II

Publiczne Gimnazjum Nr 17 Integracyjne im. Jana Pawła II

ul. Łagodna 10, 15-757 Białystok, tel. (085) 664 46 80, fax (085) 654 00 49
www.zsi1.internetdsl.pl/

Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących z Oddziałami Integracyjnymi

X Liceum Profilowane

Liceum Ogólnokształcące Integracyjne

Technikum Zawodowe z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Sienkiewicza 57, 15-002 Białystok, tel. (085) 675 25 33,
fax (085) 675 02 15
www.zstio.net.pl/

Zespół Szkół Ogólnokształcących

XIV Liceum Ogólnokształcące

ul. Upalna 26, 15-668 Białystok, tel. (085) 661 32 27
www.zso9.pl/

Łomża**Przedszkole Nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi**

ul. Spółdzielcza 8, 18-400 Łomża, tel. (086) 218 39 77
www.pp4lomza.pl/kontakt.php

Szkoła Podstawowa Nr 5 im. Stanisława Staszica

ul. Polna 40a, 18-400 Łomża, tel. (086) 216 20 38, 216 52 90
www.sp5.lomza.pl

Szkoła Podstawowa Nr 10 im. Jana Pawła II

ul. Niemcewicz 17, 18-400 Łomża, tel./ fax (086) 218 90 10
www.sp10lomza.pl

Publiczne Gimnazjum Nr 2

ul. Niemcewicz 17, 18-400 Łomża, tel./ fax (086) 473 59 43
www.pg2.lomza.pl

Suwałki**Przedszkole Nr 4 z Oddziałem Integracyjnym**

ul. Skłodowskiej 7, 16-400 Suwałki, tel. (087) 567 90 84
www.przedszkole4.suwalki.pl

Przedszkole Nr 5 z Oddziałem Integracyjnym

ul. Witosa 4, 16-400 Suwałki, tel. (087) 567 76 29
www.przedszkole5suwalki.cba.pl

Przedszkole Samorządowe Nr 8

ul. Putry 4b, 16-400 Suwałki, tel. (087) 567 15 54
- oddział dla dzieci z autyzmem
www.przeds8.webd.pl

Szkoła Podstawowa Nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Szpitalna 66, 16-400 Suwałki, tel./ fax (087) 565 52 86
www.sp11.suwalki.pl/

Zespół Szkół Nr 3**Gimnazjum Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi**

ul. Szpitalna 66, 16-400 Suwałki, tel./ fax (087) 567 80 63
www.zs3.suwalki.pl

Zespół Szkół Nr 10

ul. Antoniewicza 5, 16-400 Suwałki
www.zs10suwalki.pl/zs10

Szkoła Podstawowa Nr 10 z Oddziałami Integracyjnymi im. Olimpijczyków Polskich

tel./ fax (087) 567 74 05

Gimnazjum Nr 7 z Oddziałami Integracyjnymi

tel./ fax (087) 567 82 98

powiat augustowski**Przedszkole Nr 3**

ul. Tytoniowa 12, 16-300 Augustów, tel./ fax (087) 643-36-52
www.przedszkole3.teit.pl

Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Zygmunta Augusta

ul. Rajgrodzka 1, 16-300 Augustów, tel./ fax (087) 643 28 55
www.sp2aug.pl/

Szkoła Podstawowa Nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi i Oddziałami Sportowymi

ul. Mickiewicza 1, 16-300 Augustów, tel. (087) 643 51 08, fax (087) 643 29 33
www.zss-augustow.pl

Szkoła Podstawowa Nr 4

ul. M. Konopnickiej 5, 16-300 Augustów, tel. (087) 643 22 29, 643 61 38
www.sp4mikolow.edupage.org

Gimnazjum Nr 1 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

ul. Młyńska 35, 16-300 Augustów, tel./ fax (087) 643 22 26

Gimnazjum Nr 2 im. Sybiraków

ul. Nowomiejska 41, 16-300 Augustów, tel./ fax (087) 643 22 30

Zespół Szkół Samorządowych im. 1 Pułku Ułanów Krechowieckich**Gimnazjum nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi**

ul. Mickiewicza 1, 16-300 Augustów, tel. (087) 643 51 08, fax (087) 643 29 33
<http://www.zss-augustow.pl/kontakt.html>

Zespół Szkół Technicznych im. gen. I. Prądzyńskiego
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2
ul. Tytoniowa 6, 16-300 Augustów, tel./ fax (087) 643 28 29
www.zst.augustow.pl/

powiat białostocki

Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi
ul. J. Piłsudskiego 1a, 16-030 Supraśl, tel./ fax (085) 718-36-23

Przedszkole Samorządowe Nr 1
ul. Polna 27, 18-100 Łapy, tel. (085) 715 27 44
www.przedszkole1lapy.superszkolna.pl/
- oddział dla dzieci z autyzmem

Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Papieża Jana Pawła II
ul. Polna 9, 18-100 Łapy, tel. (085) 715 24 19
www.sp1.lapy.podlasie.pl/

Szkoła Podstawowa im. króla Zygmunta Augusta
ul. Polna 1/4a, 16-010 Wasilków, tel. (085) 718 54 98
www.sp.wasilkow.pl/

Gimnazjum Nr 1
ul. Matejki 19, Łapy 18-100, tel. (085) 715 29 42

powiat bielski

Przedszkole Samorządowe Nr 3
ul. Żeromskiego 4, 17-100 Bielsk Podlaski, tel. (085) 730 26 21
<http://www2.bielsk-podlaski.pl/old/oswiata/przed3.html>

Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Jarosława Kostycewicza
ul. Poniatowskiego 9, 17-100 Bielsk Podlaski, tel. (085) 730 25 08

powiat grajewski

Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Henryka Sienkiewicza
ul. Konstytucji 3 Maja 23, 19-203 Grajewo, tel./ fax (086) 272 30 78
www.sp4grajewo.cba.pl/

Szkoła Podstawowa im. Władysława Broniewskiego
ul. Kilińskiego 42, 19-230 Szczuczyn, tel./ fax (086) 272 50 32
www.sp.szczuczyn.pl/

Zespół Szkół Miejskich Nr 1

Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego
Publiczne Gimnazjum Nr 1 im. Polskiego Czerwonego Krzyża
ul. Szkolna 12, 19-200 Grajewo, tel. (086) 272 24 53, 272 48 28, fax (086) 272 29 65
zsm1grajewo.szkolnastrona.pl/

Gimnazjum

ul. Sportowa 1, 19-213 Radziłów, tel. (086) 273 64 80, fax (086) 273 60 14

powiat hajnowski

Przedszkole Samorządowe Nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Rzeczna 3, 17-200 Hajnówka, tel. (085) 684 35 05, 684 35 33
www.przedszkole3.hajnowka.pl

Zespół Szkół Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi w Hajnówce

Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Władysława Jagiełły

- oddział dla uczniów z autyzmem

Gimnazjum Nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Wróblewskiego 2, 17-200 Hajnówka, tel. (085) 682 28 66, fax (085) 682 29 70
- oddział dla uczniów z autyzmem

powiat kolneński

Szkoła Podstawowa Nr 2 im. H. Sienkiewicza

ul. Szkolna 2, 18-500 Kolno, tel. (086) 278 23 36
www.sp2kolno.pj99.org

powiat łomżyński

Szkoła Podstawowa im. Pułku 3-go Strzelców Konnych

ul. Łomżyńska 29, 18-411 Śniadowo, tel. (086) 217 61 43, fax (086) 473 80 29
<http://www.zspsniadowo.szkolnastrona.pl/index.php?p=m&idg=mg,22,33>

Publiczne Gimnazjum

ul. Łomżyńska 29, 18-411 Śniadowo, tel. (086) 473 83 99

powiat moniecki

Szkoła Podstawowa

ul. Białostocka 36, 19-120 Knyszyn, tel. (085) 716 70 53, fax (086) 716 70 23
www.sp73.edu.pl/

Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Jana Pawła II

ul. Planetarna 13, 19-100 Mońki, tel. (085) 716-27-95
www.sp1monki.pl/kontakt.ph

Gimnazjum

ul. Leśna 3, 19-100 Mońki, tel./ fax (085) 716 22 37

Zespół Szkolno-Przedszkolny

Szkoła Podstawowa

Gimnazjum

ul. Konstytucji 3 Maja 18, 19-110 Goniądz, tel. (085) 738 00 04, fax (085) 738 00 04

powiat siemiatycki

Szkoła Podstawowa

ul. Szkolna 1, 16-124 Sidra, tel. (085) 721 16 14

Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Pawła II w Siemiatyczach

ul. Gen. Wł. Andersa 4, 17-300 Siemiatycze

Szkoła Podstawowa Nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Pawła II
tel. (085) 655 67 71, fax (085) 655 67 71
Gimnazjum Nr 2
tel. (085) 656 08 11, fax (085) 655 67 71

powiat sokólski

Zespół Szkół Samorządowych
Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki
ul. Południowa 13, 16-200 Dąbrowa Białostocka, tel./ fax (085) 712 10 23

Zespół Szkół Integracyjnych
Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi
Gimnazjum Nr 3 Integracyjne
ul. Szkolna 2, 16-100 Sokółka, tel./ fax (085) 711 21 36

powiat wysokomazowiecki

Przedszkole Miejskie Nr 2
ul. Wołodziejowskiego 2, 18-200 Wysokie Mazowieckie, tel. (086) 275 24 81
www.przedszkole2.az.pl
- oddział dla dzieci z autyzmem

Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki
ul. Kościelna 1, 18-200 Wysokie Mazowieckie, tel. (086) 275 20 08, fax (086) 275 31 49
www.sp1wm.nets.pl/

Szkoła Podstawowa nr 5 im. Mikołaja Kopernika
ul. Obrońców Zambrowa 6, 18-300 Zambrów, tel. (086) 271 43 49

powiat zambrowski

Miejskie Przedszkole Nr 4
ul. Papieża Jana Pawła II 8a , 18-300 Zambrów, tel. (086) 271 32 19
www.pm4torun.pl/

Miejskie Przedszkole Nr 6
ul. 71 Pułku Piechoty 10, 18-300 Zambrów, tel. (086) 271-47-77
<http://mp6.siedlce.pl/>

Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Władysława Broniewskiego
ul. Marii Konopnickiej 13, 18-300 Zambrów, tel./ fax (086) 271 44 68
www.sp4zambrow.pl

Szkoła Podstawowa Nr 5
ul. Obrońców Zambrowa 6, 18-300 Zambrów, tel. (086) 271 43 49, 271 25 39
www.sp5zambrow.edupage.org/

Miejskie Gimnazjum Nr 1
ul. Kardynała S. Wyszyńskiego 6a, 18-300 Zambrów, tel. (086) 271 29 08

■ PRZEDSZKOLA I SZKOŁY PROWADZONE
PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Białymstoku

ul. Pułaskiego 96, 15-338 Białystok, tel. (085) 745 37 44

e-mail: ktabialystok@poczta.onet.pl

<http://ktabialystok.republika.pl/>

**Ośrodek Szkolno-Terapeutyczno- Opiekuńczy dla Dzieci i Młodzieży z Cechami
Autyzmu**

tel.(085) 745 37 44, 747 97 87

e-mail: osto@kta.bialystok.pl

<http://www.kta.bialystok.pl/kta/osto/>

Dwa Oddziały Przedszkolne

Szkoła Podstawowa Nr 10 dla Dzieci z Cechami Autyzmu

Gimnazjum

**Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Dzieci Niepełnosprawnych Intelktualnie
„BARWA”**

ul. Sobolewska 18, 15-560 Białystok, tel. kom. 509 635 653

e-mail: barwnywiat@onet.pl

<http://www.barwnywiat.bialystok.pl/index.html>

Niepubliczny Punkt Przedszkolny “Barwny Świat”

(przedszkole terapeutyczne dla dzieci ze spektrum autyzmu)

III. WSPARCIE OFEROWANE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ

Jeżeli jesteś w trudnej sytuacji życiowej, spowodowanej wychowywaniem dziecka z autyzmem, **masz prawo** skorzystać z różnych form wsparcia oferowanego w ramach pomocy społecznej przez ośrodek pomocy społecznej (OPS).

Spełniając warunki dotyczące dochodów, możesz starać się w OPS m.in. o zasiłek celowy. Natomiast niezależnie od dochodów masz prawo do pomocy w formie pracy socjalnej, poradnictwa oraz specjalistycznych usług opiekuńczych (pomoc dla Twojego dziecka).

■ SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE (SUO)

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (SUO) są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. Usługi te są świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Wsparcie w postaci usług przyznaje się osobom, które wymagają pomocy innych. Ośrodek Pomocy Społecznej, przyznając usługi opiekuńcze, ustala w decyzji administracyjnej ich zakres, okres i miejsce świadczenia.

W ramach SUO prowadzone jest m.in.: uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym także wspólne organizowanie i spędzanie czasu wolnego, korzystanie z usług różnych instytucji, asystowanie w codziennych czynnościach życiowych, usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu, t.j. współpraca ze specjalistami w zakresie wspierania psychologiczno-pedagogicznego i edukacyjno-terapeutycznego zmierzającego do wszechstronnej aktywizacji osoby korzystającej ze specjalistycznych usług. W ramach usług mogą być realizowane zalecenia przekazywane przez terapeutów do pracy w domu. Specjalistyczne usługi są świadczone przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu m.in.: pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga, logopedę, terapeutę zajęciowego, asystenta osoby niepełnosprawnej lub innego zawodu dającego wiedzę i umiejętności pozwalające świadczyć określone specjalistyczne usługi. Osoby te muszą także posiadać określony w przepisach staż pracy.

■ **UWAGA** ►► Specjalistyczne usługi opiekuńcze są szczególnie cenną formą wspomaganie umożliwiającą m.in.:

- zapewnienie dzieciom i młodzieży intensywnych form kompleksowych oddziaływań (najlepiej przez współpracę osób świadczących SUO ze specjalistycznym ośrodkiem, w którym będą przygotowywane programy terapeutyczne, rehabilitacyjne i edukacyjne),
- pomoc asystenta w różnych sytuacjach życiowych – w placówkach edukacyjnych oraz aktywizacji społecznej i zawodowej, a także w integracji społecznej w codziennym życiu.

SUO przyznawane są niezależnie od dochodów. Jednak poziom dochodów odgrywa rolę przy ustalaniu odpłatności za korzystanie z usług. W przypadku dochodu poniżej 477 zł netto na osobę w rodzinie, usługi te realizowane są nieodpłatnie, w przypadku przekroczenia tego progu są współfinansowane w różnym stopniu przez świadczeniobiorcę.

» WAŻNE! «

Jeżeli chcesz starać się o specjalistyczne usługi opiekuńcze:

- należy złożyć w Ośrodku Pomocy Społecznej podanie o przyznanie tej formy pomocy (na kopii podania poprosz o potwierdzenie jego złożenia, podanie możesz także posłać listem poleconym),
- konieczne jest dołączenie zaświadczenia lekarskiego, wydanego przez lekarza psychiatrę, które określa potrzebę korzystania z usług,
- OPS przeprowadzi wywiad środowiskowy,
- OPS powinien wydać decyzję administracyjną dot. przyznania bądź nie tej formy pomocy,
- usługi przysługują niezależnie od tego czy rodzic zrezygnował z pracy, by opiekować się dzieckiem czy też pracuje,
- fakt, że dziecko chodzi do przedszkola czy szkoły nie stanowi powodu odmowy przyznania usług.

Więcej na temat SUO dla osób z zaburzeniami psychicznymi można przeczytać na stronie internetowej Fundacji SYNAPSIS:

http://www.synapsis.org.pl/images/poradniki/rozporzadzenie_suo.pdf

<http://www.synapsis.org.pl/images/poradniki/suo.pdf>

■ ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE – ZASIŁEK CELOWY

Zasiłek celowy przyznawany jest na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej (np. pokrycie kosztów zakupu leków, opłacenie specjalistycznej terapii, niedostępnej w ramach publicznej służby zdrowia, pokrycie kosztów dojazdu na terapię, zakup żywności, opału).

Zasiłek ten przyznawany jest rodzinom, w których miesięczny dochód netto (po odjęciu składek emerytalno-rentowych, zdrowotnych i ew. alimentów płaconych przez członka rodziny) nie przekracza 351 zł na osobę.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach rodzinie przekraczającej kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości 351 zł lub 477 zł.

Z podaniem o zasiłek celowy należy zwrócić się do OPS w miejscu zamieszkania. W trakcie procedury przyznawania pomocy zostanie przeprowadzony wywiad środowiskowy przez pracownika socjalnego; trzeba będzie dostarczyć także informacje o dochodach rodziny.

■ PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE

Praca socjalna świadczona jest przez pracownika socjalnego i ma na celu wsparcie osób i rodzin (m.in. rozwinięcie i wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej), opiekujących się osobą z autyzmem. W ramach pracy socjalnej można oczekiwać wsparcia w pokierowaniu gdzie i jak załatwić sprawy związane np. z uzyskaniem dla dziecka stosownego orzeczenia, świadczeń. Pracownik socjalny powinien wspierać rodzinę także w szukaniu miejsc, w których można uzyskać pomoc dla dziecka, młodej czy dorosłej osoby z autyzmem, kierować do innych instytucji pomocowych. Praca socjalna i poradnictwo świadczone są osobom i rodzinom bez względu na posiadany przez nie dochód. Poradnictwo specjalistyczne,

w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub potrzebują wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Poradnictwo rodzinne obejmuje szeroko rozumiane problemy dot. funkcjonowania rodziny, w tym problemy związane z opieką nad osobą niepełnosprawną. Prowadzenie pracy socjalnej i poradnictwa socjalnego nie wymaga przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, ani wydania decyzji administracyjnej w tej sprawie.

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2009.175.1362 j.t.)

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dn. 19 kwietnia 2005 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2011 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. Nr 27, poz. 138),

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dn. 22 września 2005 r.

w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. z 2005 r., nr 189, poz. 1598 z późn. zm.)

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem specjalistycznych usług opiekuńczych możesz kontaktować się z:

Podlaskim Urzędem Wojewódzkim

Delegatura w Łomży

ul. Nowa 2, 18-400 Łomża, tel. (086) 216 29 09, 479 00 49 w. 615, fax 0-86 216 29 29

e-mail: puw.lomza@bialystok.uw.gov.pl

Wydziałem Polityki Społecznej w Podlaskim Urzędem Wojewódzkim

ul. Mickiewicza 3 i 9, 15-213 Białystok, tel. (085) 743 94 75, tel. (085) 743 95 76,

fax (085) 743 92 14

e-mail: mstelmach@bialystok.uw.gov.pl; wbaklazec@bialystok.uw.gov.pl

Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Akademicka 36, 15-267 Białystok, tel. (085) 744 72 72, fax (085) 744 71 37

e-mail: rops@rops.wrotapodlasia.pl

<http://www.rops-bialystok.pl/>

- **Gdzie szukać informacji?** ► W zależności od tego czy mieszkasz w gminie miejskiej, miejsko-wiejskiej, wiejskiej, ośrodek pomocy społecznej może nosić nazwę: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Informacje o Ośrodku Pomocy Społecznej w Twojej gminie możesz uzyskać w Urzędzie Gminy (Miasta).

IV. ŚWIADCZENIA SOCJALNE

DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN

Jeżeli wychowujesz dziecko niepełnosprawne (tj. z orzeczoną niepełnosprawnością), masz prawo do ubiegania się o świadczenia rodzinne (zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, świadczenie pielęgnacyjne). Świadczenia te mają na celu pokrycie, choćby częściowe, wydatków związanych z wychowywaniem dziecka niepełnosprawnego.

■ ZASIŁEK PIELEGNACYJNY

Zasiłek pielęgnacyjny przyznawany jest osobie niepełnosprawnej lub jej opiekunowi prawnemu w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Kwota zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 153,00 zł miesięcznie. Jego przyznanie nie jest uzależnione od wysokości dochodów (świadczenie to przysługuje niezależnie od wysokości dochodów).

Ustawą z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 18 grudnia 2008 r., Nr 223, poz. 1456), **okres zasiłkowy ustalony został na okres od 1 listopada do 31 października następnego roku kalendarzowego.**

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku do 16 roku życia z orzeczoną niepełnosprawnością,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała przed ukończeniem 21 roku życia,
- osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasiłek pielęgnacyjny NIE przysługuje:

- osobie przebywającej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, jeżeli pobyt tej osoby i udzielane przez tę instytucję świadczenia częściowo lub w całości finansowane są z budżetu państwa albo z Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ),
- osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego.

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o zasiłek pielęgnacyjny

Do wniosku o ustalenie prawa do zasiłku pielęgnacyjnego należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o zasiłek pielęgnacyjny (kopię tę może uwierzytelnić - potwierdzić zgodność z oryginałem urzędnik przyjmujący dokumenty; uwierzytelnienia kopii dokumentu można dokonać także w urzędzie wystawiającym dokument tożsamości, np. w odpowiednim wydziale urzędu miasta wydającym dowody osobiste; uwierzytelnienie to jest dokonywane bezpłatnie),
- orzeczenie o niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na dziecko do 16 roku życia),

albo

- orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem daty powstania niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na osobę powyżej 16 roku życia),

albo

- orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na osobę powyżej 16 roku życia).

Postępowanie w sprawach o zasiłek pielęgnacyjny

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się na wniosek rodziców, opiekuna faktycznego dziecka, opiekuna prawnego dziecka, pełnoletniej osoby niepełnosprawnej lub innej osoby upoważnionej do reprezentowania dziecka lub pełnoletniej osoby niepełnosprawnej.

Prawo do zasiłku pielęgnacyjnego ustala się na czas nieokreślony, chyba że orzeczenie o niepełnosprawności bądź stopniu niepełnosprawności zostało wydane na czas określony (np. na okres jednego roku).

W przypadku, gdy wniosek o przyznanie zasiłku zostanie złożony w ciągu 3 miesięcy od wydania orzeczenia o niepełnosprawności, zasiłek przyznaje się od dnia zgłoszenia wniosku o wydanie orzeczenia.

Ponadto w przypadku utraty ważności orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności i ponownego ustalenia niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności stanowiącego kontynuację poprzedniego orzeczenia, prawo do zasiłku ustala się od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym upłynął termin ważności poprzedniego orzeczenia, jeżeli osoba spełnia warunki uprawniające do nabycia tych świadczeń oraz złożyła wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w terminie miesiąca od dnia utraty ważności poprzedniego orzeczenia, zaś wniosek o przyznanie świadczenia w terminie 3 miesięcy od dnia wydania orzeczenia.

Uprawnienia do zasiłku pielęgnacyjnego ustala i wypłaca gmina (urząd gminy/miasta) lub ośrodek pomocy społecznej.

■ ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka, w tym dziecka niepełnosprawnego.

Uprawnionymi do ubiegania się o zasiłek rodzinny wraz z dodatkami są obywatele polscy oraz cudzoziemcy:

- do których stosuje się przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, jeżeli wynika to z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym,
- przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 53 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach lub w związku z uzyskaniem w Polsce statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, jeżeli zamieszkują z członkami rodzin na terytorium Polski.

Świadczenia rodzinne przysługują w/w osobom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

WYSOKOŚĆ DOCHODU UPRAWNIAJĄCA DO ZASIŁKU RODZINNEGO WRAZ Z DODATKAMI

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie, uzyskany w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy nie przekracza kwoty określonej w ustawie.

Prawo do zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami ustala się na okres dwunastu miesięcy. Ustawą z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 223, poz. 1456) okres zasiłkowy ustalony został na okres od 1 listopada do 31 października następnego roku kalendarzowego.

Wniosek o przyznanie zasiłku rodzinnego oraz przysługujących do niego dodatków można złożyć w czasie trwania tego okresu. Prawo do zasiłku ustalane jest wtedy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek do końca danego okresu zasiłkowego.

Zasiłek rodzinny przysługuje osobom, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się **nie przekracza kwoty 574,00 zł**. Natomiast w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się **nie przekracza kwoty 664,00 zł**.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki z tytułu:

- urodzenia dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,

- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków przysługuje:

- rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka,
- opiekunowi faktycznemu dziecka (o ile wystąpił do sądu z wnioskiem o przysposobienie dziecka),
- osobie uczącej się do ukończenia przez nią 24 r.ż. (w rozumieniu ustawy jest nią oznacza to osobę pełnoletnią uczącą się, niepozostającą na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). *Uwaga: w dalszej części opracowania pominięte zostaną zagadnienia związane z prawem do zasiłku rodzinnego dla osoby uczącej się.*

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przysługuje na:

- **dziecko do ukończenia 18 roku życia**, a jeżeli kształci się w szkole – do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak, niż do ukończenia 21 lat,
- **dziecko niepełnosprawne legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym** (o ile niepełnosprawność powstała do 21. r.ż.) **lub znacznym do ukończenia 24 roku życia**, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub szkole wyższej.

Zgodnie z przepisami za dzieci uważa się dzieci własne osoby ubiegającej się o zasiłek, dzieci jej małżonka, dzieci przysposobione (adoptowane) oraz dzieci, w sprawie których toczy się postępowanie o przysposobienie lub dzieci znajdujące się pod opieką prawną.

Zasiłek rodzinny NIE przysługuje na dziecko, jeżeli

przebywa ono w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (instytucją taką jest m.in.: dom pomocy społecznej, placówka opiekuńczo-wychowawcza, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, szkoła zapewniająca nieodpłatnie pełne utrzymanie),

- przebywa w rodzinie zastępczej,
- pozostaje w związku małżeńskim,
- jest uprawnione do zasiłku rodzinnego na własne dziecko,
- osobie samotnie wychowującej dziecko nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz tego dziecka od drugiego z rodziców, chyba, że: rodzice lub jedno z rodziców dziecka nie żyje, ojciec dziecka jest nieznany, powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone, sąd zobowiązał jednego z rodziców do ponoszenia całkowitych kosztów utrzymania dziecka i nie zobowiązał drugiego z rodziców do świadczenia alimentacyjnego na rzecz tego dziecka,
- członkowi rodziny przysługuje na dziecko zasiłek rodzinny zagranicą, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

W przypadku osób utrzymujących się z gospodarstwa rolnego przyjmuje się, że miesięczny dochód z 1 ha przeliczeniowego wynosi 1/12 dochodu z pracy w gospodarstwach indywidualnych ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", nie później niż do dnia 23 września każdego roku przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie danych statystycznych art. 18 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., nr 13681, z późn. zm.).

Zasiłek rodzinny i dodatki przysługują, chociaż dochód na osobę w rodzinie przekracza podane wyżej kwoty, jeżeli kwota tego przekroczenia przypadająca na osobę w rodzinie jest

niższa lub równa kwocie najniższego zasiłku rodzinnego (tj. 115 zł) i jeżeli zasiłek rodzinny przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym. W przypadku przekroczenia dochodu w kolejnym roku kalendarzowym zasiłek rodzinny nie przysługuje.

Jeżeli sytuacja rodziny uległa pogorszeniu, nastąpiła utrata dochodu (np. rodzic stracił pracę lub otrzymuje mniejszą pensję, albo gdy rozpoczął urlop wychowawczy, utracił prawo do zasiłku dla bezrobotnych, nie otrzymuje części lub całości alimentów, wyrejestrował działalność gospodarczą, utracił zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne, a także emeryturę, rentę, w tym rentę rodzinną, rentę socjalną) wówczas dochód ten zostaje pomniejszony o utracone zarobki, dochody.

Sposób obliczania dochodu do ustalenia prawa do zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami:

Przy ustalaniu prawa do zasiłku rodzinnego i dodatków bierze się pod uwagę dochód netto, tj. po odliczeniu od uzyskiwanych dochodów obowiązkowych składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz zapłaconego podatku dochodowego. Do dochodu nie wlicza się alimentów płaconych przez członka rodziny na rzecz innej osoby.

Ustawa określa bardzo wiele źródeł dochodów, które są brane pod uwagę przy ustalaniu dochodu na osobę w rodzinie. Poniżej przedstawiamy najważniejsze z nich.

Do dochodu wlicza się osiągnane przez rodziców i dzieci w poprzednim roku kalendarzowym:

- wynagrodzenie za pracę w ramach stosunku pracy, umów zlecenia, umowy agencyjnej i o dzieło,
- przychody z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej,
- emerytury, renty (renty inwalidzkie oraz renty z tytułu niezdolności do pracy, renta socjalna),

powyższe przychody dokumentuje się zaświadczeniem z Urzędu Skarbowego,

- przychody podlegające opodatkowaniu zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, np. dotyczy to przychodów z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy (wysokość tych dochodów dokumentuje się oświadczeniem),
- inne dochody niepodlegające opodatkowaniu na podst. przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, np. renty dla osób represjonowanych i członków ich rodzin, ryczałt energetyczny i dodatek kompensacyjny przysługujące kombatanom (wysokość tych dochodów dokumentuje się oświadczeniem),
- zasiłki chorobowe,
- otrzymywane alimenty na rzecz dzieci (dokumentuje się je: kopią odpisu wyroku sądu zasądzającego alimenty na rzecz osoby w rodzinie lub kopią odpisu protokołu posiedzenia zawierającego treść ugody sądowej, przekazami, przelewami dot. otrzymywanych alimentów niższych niż zasądzone, zaświadczenie komornika o całkowitej lub częściowej bezskuteczności egzekucji alimentów, a także wysokości faktycznie ściąganych alimentów),
- stypendia określone w przepisach o systemie oświaty i o szkolnictwie wyższym oraz inne stypendia przyznawane uczniom i studentom,
- dochody uzyskane z gospodarstwa rolnego,
- zaliczka alimentacyjna,
- dochody uzyskiwane za granicą RP (pomniejszone o podatek i należne składki).

Do dochodów rodziny NIE wlicza się:

- świadczeń z pomocy społecznej przysługujących na podstawie ustawy o pomocy społecznej (np. zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy),
- dodatków mieszkaniowych,
- nieotrzymywanych alimentów przysługujących członkowi rodziny (np. dziecku) na podstawie wyroku sądu lub ugody sądowej (trzeba to udokumentować),
- opłat dotyczących pobytu członka rodziny w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (np. dom pomocy społecznej, placówka opiekuńczo-wychowawcza, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy),
- dochodu członka rodziny przebywającego w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie,
- płaconego czynszu z tytułu dzierżawy,
- dochodów uzyskanych z gospodarstwa rolnego, które zostało oddane w dzierżawę na podst. przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Dokumentami potwierdzającymi wysokość dochodu rodziny są m.in.:

- zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości dochodów uzyskanych przez członków rodziny w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, jeżeli dochody te podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych na zasadach ogólnych,
- zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości należnego zryczałtowanego podatku dochodowego za dany rok albo decyzja ustalająca wysokość podatku dochodowego w formie karty podatkowej (dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą),
- oświadczenia członków rodziny o wysokości uzyskanego dochodu w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, jeżeli członkowie rodziny rozliczają się na podst. przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, np. z tytułu najmu mieszkania,
- oświadczenia członków rodziny o wysokości uzyskanego innego dochodu w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy niepodlegającego opodatkowaniu,
- zaświadczenie właściwego organu gminy o wielkości gospodarstwa rolnego wyrażonej w hektarach przeliczeniowych ogólnej powierzchni w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy albo nakaz płatniczy na ten rok,
- kopie przekazów lub przelewów pieniężnych dokumentujące wysokość alimentów, jeżeli członkowie rodziny są zobowiązani wyrokiem sądu lub ugodą sądową do ich płacenia, na rzecz osoby spoza rodziny (kopie te muszą zostać potwierdzone przez osobę przyjmującą dokumenty, stąd składając wniosek należy mieć ze sobą oryginały przekazów lub przelewów),
- kopię odpisu wyroku sądu zasądającego alimenty na rzecz osób w rodzinie lub kopię odpisu protokołu posiedzenia zawierającego treść ugody sądowej lub kopię odpisu zatwierdzonej przez sąd ugody zawartej przed mediatorem, a także przekazy lub przelewy pieniężne dokumentujące faktyczną wysokość otrzymanych alimentów oraz zaświadczenie komornika o całkowitej lub częściowej bezskuteczności egzekucji alimentów, a także o wysokości wyegzekwowanych alimentów, w przypadku uzyskania alimentów niższych niż zasądzone w wyroku, ugodzie sądowej lub ugodzie przed mediatorem,
- zaświadczenie o wysokości ponoszonej opłaty za pobyt członka rodziny, przebywającego w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie,

- dokument potwierdzający utratę dochodu (np. świadectwo pracy) oraz wysokość utraconego dochodu, jeżeli dochód rodziny uległ obniżeniu w stosunku do roku, z którego brane są pod uwagę dochody.

W skład rodziny zalicza się: małżonków, rodziców dzieci, opiekuna faktycznego dziecka oraz pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25 r. ż., a także dziecko, które ukończyło 25 lat legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością rodzinie przysługuje świadczenie pielęgnacyjne. Do rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim oraz pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko.

O rodzinie wielodzietnej, w myśl ustawy o świadczeniach rodzinnych, mówimy wtedy, gdy rodzina wychowuje troje i więcej dzieci mających prawo do zasiłku rodzinnego.

DOKUMENTY WYMAGANE PRZY UBIEGANIU SIĘ O ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI

W zależności od tego, o jaki dodatek ubiega się dana osoba jest ona zobowiązana złożyć szereg dokumentów potwierdzających jej uprawnienia do ich otrzymywania. Poniżej przedstawione są niektóre z tych dokumentów - załącza się je do wniosku o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych:

- zaświadczenie o dochodach osiągniętych przez członków rodziny z urzędu skarbowego,
- akty urodzenia dzieci,
- orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności,
- prawomocny wyrok sądu rodzinnego stwierdzający przysposobienie lub zaświadczenie sądu rodzinnego lub ośrodka adopcyjnego o prowadzonym postępowaniu sądowym w sprawie o przysposobienie dziecka,
- prawomocny wyrok sądu rodzinnego orzekający rozwód lub separację,
- orzeczenie sądu rodzinnego o ustaleniu opiekuna prawnego dziecka,
- zaświadczenie o uczęszczaniu dziecka do szkoły lub szkoły wyższej,
- zaświadczenie z urzędu pracy o braku propozycji zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej dla osoby ubiegającej się o dodatek,
- zaświadczenie pracodawcy o terminie urlopu wychowawczego i okresie, na jaki został dzielony, oraz o okresach zatrudnienia,
- zaświadczenie lub oświadczenie o wysokości składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Podmiot realizujący świadczenia (ośrodek pomocy społecznej lub urząd gminy) może domagać się także dostarczenia innych dokumentów mających wpływ na ustalenie prawa do otrzymywania zasiłku wraz z dodatkami.

Spis dokumentów, które należy złożyć przy ubieganiu się o zasiłek rodzinny można otrzymać w urzędzie gminy, ośrodku pomocy społecznej.

WYSOKOŚĆ ZASIŁKU RODZINNEGO wynosi miesięcznie:

- **77 zł** na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia,
- **106 zł** na dziecko powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku,
- **115 zł** na dziecko powyżej 18 roku do ukończenia 24 roku.

DODATKI PRZYSŁUGUJĄCE DO ZASIŁKU RODZINNEGO

- **dodatek z tytułu urodzenia dziecka** (jednorazowo 1000 zł) – przysługuje matce (jeżeli kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu, potwierdzoną zaświadczeniem lekarskim lub zaświadczeniem wystawionym przez położną) lub ojcu albo opiekunowi prawnemu dziecka. Dodatek wypłacany jest jednorazowo do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia. Dodatek przysługuje opiekunowi faktycznemu dziecka w wieku do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia, jeżeli nie został przyznany rodzicom lub opiekunowi prawnemu dziecka.

- **dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego** (400 zł miesięcznie) – przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka uprawnionemu do urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres:

o 24 miesiące kalendarzowych,

o 36 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu,

o 72 miesiące kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Dodatek ten nie przysługuje osobie przebywającej na urlopie wychowawczym jeżeli:

- bezpośrednio przed uzyskaniem prawa do urlopu wychowawczego była zatrudniona (stosunek pracy) przez okres krótszy niż 6 miesięcy,

- podjęła lub kontynuuje zatrudnienie lub inną pracę zarobkową w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,

- w okresie urlopu wychowawczego korzysta z zasiłku macierzyńskiego,

- dziecko przebywa w placówce zapewniającej całodobową opiekę i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu z wyjątkiem dziecka, które przebywa w zakładzie opieki zdrowotnej oraz w innych przypadkach zaprzestania sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem.

- **dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka** przysługuje, (o ile nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców) gdy: drugi z rodziców nie żyje, ojciec dziecka jest nieznan, powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone. Dodatek ten wynosi 170 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340 zł na wszystkie dzieci w rodzinie. W przypadku wychowywania dziecka niepełnosprawnego² lub z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności dodatek na to dziecko wynosi 250 zł, nie więcej jednak niż 500 zł na wszystkie dzieci.

- **dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej** (80 zł miesięcznie na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego).

- **dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka** (60 zł miesięcznie na dziecko do ukończenia 5 r.ż., 80 zł miesięcznie na dziecko w wieku powyżej 5 r.ż. do ukończenia 24 r.ż.).

Dodatek ten przysługuje na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka niepełnosprawnego³.

- **dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego** (100 zł jeden raz w roku, nie musi być koniecznie wypłacony we wrześniu). Dodatek przysługuje także na dzieci uczęszczające do „zerówki” (roczne przygotowanie przedszkolne). Dodatek przeznaczony jest na częściowe pokrycie wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego. Wniosek należy składać do dnia zakończenia okresu zasiłkowego, w którym rozpoczęto rok szkolny

albo roczne przygotowanie przedszkolne, czyli do dnia 31 października.

- **dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania** (wypłacany przez 10 miesięcy, od września do czerwca). Dodatek ten przysługuje w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także szkoły podstawowej lub gimnazjum w przypadku dziecka posiadającego orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (90 zł miesięcznie), lub w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do szkoły ponadgimnazjalnej, a także szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki w zakresie odpowiadającym nauce w szkole ponadgimnazjalnej (50 zł miesięcznie).

Ponadto można ubiegać się o **jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się żywego dziecka** w wysokości 1.000 zł. Zapomoga ta przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli **dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1.922,00 zł**. Wniosek o wypłatę zapomogi należy złożyć w urzędzie gminy / ośrodku pomocy społecznej w ciągu 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a gdy sprawa dot. dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – nie później niż do ukończenia przez dziecko 18 roku życia. Zapomoga przysługuje pod warunkiem, że kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu, i zostało to potwierdzone zaświadczeniem lekarskim lub zaświadczeniem wystawionym przez położną.

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE OTRZYMANIA ZASIŁKU RODZINNEGO

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przyznaje się na wniosek osoby uprawnionej.

W przypadku problemów i wątpliwości można także zwrócić się o pomoc w uzyskaniu tego zasiłku do ośrodka pomocy społecznej, który także ma prawo do występowania o zasiłki rodzinne na rzecz uprawnionych osób. W wielu gminach zasiłek wraz z dodatkami przyznaje i wypłaca właśnie ośrodek pomocy społecznej (wydzielony dział świadczeń rodzinnych), któremu to zadanie zlecił urząd gminy lub miasta.

W przypadku wątpliwości dotyczących samotnego wychowywania dziecka może być przeprowadzony wywiad lub informacje te może przekazać ośrodek pomocy społecznej, o ile osoba ubiegająca się o świadczenie znajduje się pod jego opieką i w ciągu ostatnich 3 miesięcy był przeprowadzany rodzinny wywiad środowiskowy.

Uwaga: w przypadku wystąpienia zmian w liczbie członków rodziny pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, uzyskania dochodu lub w przypadku wystąpienia innych zmian mających wpływ na uprawnienia do zasiłku rodzinnego osoba zainteresowana jest zobowiązana do niezwłocznego powiadomienia o tym instytucji wypłacającej świadczenia rodzinne.

Na jednego członka rodziny przysługuje tylko jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami (w zależności od uprawnień może przysługiwać jeden lub kilka dodatków).

Uprawnienia do zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami ustala i wypłaca gmina lub ośrodek pomocy społecznej.

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami jest wypłacany nie później niż do ostatniego dnia miesiąca, za który zostało przyznane świadczenie. Jeżeli dokumenty zostaną złożone po 10 dniu miesiąca świadczenie za ten miesiąc zostanie wypłacone najpóźniej do ostatniego dnia następnego miesiąca.

Od każdej decyzji w sprawie zasiłku rodzinnego przysługuje odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego. Każda decyzja zawiera pouczenie, w którym podany jest organ, do którego służy odwołanie i termin, w którym to odwołanie można złożyć. Należy uważnie czytać pouczenia w tej sprawie i ściśle stosować się do zawartych w nich informacji.

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2013 r., Nr 1456 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 223, poz. 1456);
3. Ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., Nr 13681, z późn. zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 3 stycznia 2013 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. z 2013 r., Nr 3);
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 2012 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz. U. z 2012 r., nr 959).

■ ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać będą:

- rodzicom (matka lub ojciec),
- opiekunowi faktycznemu dziecka
(osoby opiekujące się dzieckiem, które wystąpiły do sądu o jego przysposobienie)
- osobom będącym rodzinami zastępczymi spokrewnionymi, w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności)

z tytułu rezygnacji z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad dzieckiem

legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności, zawierającym wskazania dotyczące konieczności:

- stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz
  - stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- albo
- legitymującym się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (dot. osób powyżej 16 r.ż.).

Jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała przed ukończeniem 18-go roku życia lub w trakcie nauki w szkole (lub szkole wyższej), jednak nie później niż do ukończenia 25-go roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne NIE przysługuje jeżeli:

- osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego,
- osoba wymagająca opieki:
  - pozostaje w związku małżeńskim, chyba że współmałżonek legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
  - została umieszczona w rodzinie zastępczej z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem, na której ciąży obowiązek alimentacyjny,
  - została umieszczona w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym i korzysta w nim z całodobowej opieki,
  - w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji została umieszczona w placówce zapewniającej całodobową opiekę (z wyjątkiem zakładów opieki zdrowotnej) i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu,
- osoba w rodzinie ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury na to dziecko,
- osoba w rodzinie ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, albo do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub na inne dziecko w rodzinie (*uwaga: oznacza to, że jeżeli np. matka przebywa na urlopie wychowawczym i opiekuje się młodszym, zdrowym dzieckiem i pobiera z tego tytułu dodatek do zasiłku rodzinnego, to ojciec nie może pobierać świadczenia pielęgnacyjnego na niepełnosprawne dziecko w rodzinie. Analogiczna sytuacja występuje w przypadku, gdy na dwoje dzieci niepełnosprawnych każde z rodziców ubiegaloby się o przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego*).

Od 1 stycznia 2010 r. przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego nie jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego. Natomiast od 1 stycznia 2015 r. wysokość świadczenia pielęgnacyjnego **wynosi 1000 zł**.

Osoby otrzymujące świadczenie pielęgnacyjne spełniające nowe, obowiązujące od 1 stycznia 2013 r. warunki ustawowe, w okresie od kwietnia do grudnia 2013 r. mają również prawo do przyznawanego z urzędu **dodatku w wysokości 200 zł miesięcznie** na podstawie rządowego programu wspierania osób otrzymujących świadczenie pielęgnacyjne.

Łączna wysokość wsparcia dla osób otrzymujących obecnie świadczenie pielęgnacyjne **wynosi 1200 zł miesięcznie**.

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o świadczenie pielęgnacyjne:

Do wniosku o ustalenie prawa do świadczeń pielęgnacyjnych należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o świadczenie pielęgnacyjne,
- orzeczenie o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności dziecka,
- zaświadczenia lub oświadczenia o wysokości dochodów, o których mowa w § 2 ust. 2 pkt 6 rozporządzenia w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz.U.05.105.881) - są to te same dokumenty potwierdzające wysokość dochodu rodziny, które należy dołączyć w razie ubiegania się o zasiłki rodzinne i/lub dodatki do nich (np. zaświadczenie z Urzędu Skarbowego o wysokości

- dochodów uzyskanych przez członków rodziny),
- zaświadczenie placówki zapewniającej całodobową opiekę, w przypadku umieszczenia w niej dziecka, o liczbie dni w tygodniu, w których korzysta w niej z całodobowej opieki.

Jeżeli w stosunku do osoby ubiegającej się o świadczenie pielęgnacyjne lub osoby pobierającej to świadczenie wystąpią wątpliwości, co do okoliczności stanowiących podstawę udzielenia świadczenia, organ udzielający może przeprowadzić wywiad środowiskowy. W takim przypadku organ udzielający świadczenia może wystąpić do ośrodka pomocy społecznej o udzielenie informacji o okolicznościach będących podstawą do wydania decyzji, jeżeli okoliczności te zostały ustalone w rodzinnym wywiadzie środowiskowym przeprowadzonym nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem otrzymania przez ośrodek pomocy społecznej wniosku o udzielenie informacji. Brak jest podstaw prawnych do przeprowadzenia na potrzeby świadczeń rodzinnych rodzinnego wywiadu środowiskowego. Za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne opłacane są także składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz zdrowotne o ile nie jest zgłoszona do ubezpieczenia z innego tytułu (np. o ile nie zgłosi jej pracujący małżonek).

- **Gdzie ubiegać się o świadczenie?** ► Świadczenia rodzinne są przyznawane i wypłacane przez Urząd Gminy bądź Urząd Miasta. W niektórych gminach może być to także Ośrodek Pomocy Społecznej (wydział świadczeń rodzinnych). Zasiłek pielęgnacyjny może być wypłacany przez OPS lub oddział ZUS.

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2006.139.992j.t.)

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne Rozporządzenie Rady (Dz. U. Nr 298, poz. 1769)

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2009r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz.U.2009.129.1058)

■ SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami [ustawy](#) z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788 i 1529) ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługiwać będzie wtedy, gdy:

- niepełnosprawność została stwierdzona czy nabyta po 25. roku życia lub związana jest np. z wiekiem osoby, nad którą trzeba sprawować opiekę.

Zasiłek przyznawany będzie rodzicom, ale tylko w przypadku, kiedy jedno z nich zrezygnowało z pracy zawodowej. Natomiast zasiłek nie będzie przysługiwał rodzicowi, który nigdy pracy nie podejmował. Otrzymywać go będą również inne osoby, na których ciąży obowiązek alimentacyjny i które zrezygnują z pracy w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad członkiem rodziny legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności.

Specjalny zasiłek opiekuńczy wyniesie **520 zł** miesięcznie¹.

Zasiłek będzie uzależniony od kryterium dochodowego w wysokości **623 zł** miesięcznie²

Specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje, jeżeli:

1) osoba sprawująca opiekę:

a) ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno - rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego,

b) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów,

c) ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego,

d) legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

2) osoba wymagająca opieki została umieszczona w rodzinie zastępczej z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, w rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotów wykonujących działalność leczniczą, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu;

3) na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;

4) członek rodziny osoby sprawującej opiekę ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego;

5) na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub prawo do świadczenia pielęgnacyjnego;

6) na osobę wymagającą opieki członek rodziny jest uprawniony za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

¹ przysługujący za niepełne miesiące kalendarzowe wypłaca się w wysokości 1/30 specjalnego zasiłku opiekuńczego za każdy dzień. Należną kwotę zasiłku zaokrągla się do 10 groszy w górę.

² łączny dochód dwóch rodzin: rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki, w przeliczeniu na osobę

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o specjalny zasiłek opiekuńczy świadczenie:

Do wniosku o ustalenie prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o specjalny zasiłek opiekuńczy,
- orzeczenie o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności dziecka,
- zaświadczenia o dochodach, wszystkich domowników, w tym także zaświadczenie o dochodach osoby niepełnosprawnej nad którą sprawują
- zaświadczenie placówki zapewniającej całodobową opiekę, w przypadku umieszczenia w niej dziecka, o liczbie dni w tygodniu, w których korzysta w niej z całodobowej opieki.

Przy ustalaniu prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego obowiązkowe będzie przeprowadzanie wywiadu środowiskowego.

Za osobę pobierającą specjalny zasiłek opiekuńczy opłacane są także składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz zdrowotne o ile nie jest zgłoszona do ubezpieczenia z innego tytułu (np. o ile nie zgłosi jej pracujący małżonek).

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2006.139.992 z późn.zm.), 2. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu wspierania niektórych osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne (Dz. U. 28 czerwca 2012r., poz.732), 3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. z 2011 r., Nr 298, poz. 1769 z późn. zm.), 4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2009 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz. U. z 2009 r., Nr 129, poz. 1058), 5. Ustawa z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2012 poz. 1548).

V. ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Jeżeli chcesz korzystać z uprawnień i świadczeń przysługujących osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom, Twoje dziecko powinno mieć wydane orzeczenie o niepełnosprawności (dla osób do 16 roku życia) lub orzeczenie o lekkim, umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności (dla osób powyżej 16 roku życia).

■ TRYB ORZEKANIA

Orzeczenia te są wydawane na wniosek osoby zainteresowanej (lub jej przedstawiciela prawnego) na określony czas, zazwyczaj na 2-3 lata (orzeczenie o stopniu niepełnosprawności może być wydane bezterminowo). Orzeczenia te wydają Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności (w miastach na prawach powiatu są to Miejskie Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności). Aby otrzymać orzeczenie należy:

- złożyć do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wypełniony wniosek o wydanie orzeczenia,
- dołączyć do wniosku zaświadczenie lekarskie na określonym druku wypełnione przez lekarza, pod którego opieką znajduje się dana osoba (wskazane jest, aby w przypadku osoby z autyzmem lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, był to lekarz psychiatra),
- dołączyć do wniosku kserokopię dokumentacji medycznej, wyników badań, konsultacji, opinie psychologiczne, opinie pedagogiczne (dokumenty odnoszące się do potwierdzenia stanu zdrowia). Druk wniosku i zaświadczenia lekarskiego można otrzymać w siedzibie zespołu orzekającego,
- orzeczenie wydawane jest po przeprowadzeniu oceny stanu zdrowia – osoba zainteresowana jest wzywana na posiedzenie składu orzekającego, jeżeli lekarz wystawiający zaświadczenie, stwierdzi, że jest w stanie stawić się.

Orzeczenie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności zawiera m.in. wskazania do korzystania z systemu środowiskowego wsparcia, uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej, konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Orzeczenie jest decyzją administracyjną. Od negatywnej decyzji można się odwołać w terminie 14 dni od jej otrzymania.

W przypadku negatywnej decyzji drugiej instancji, można odwoływać się do Sądu Rejonowego, Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych.

Druga instancja w procesie orzekania to: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności (to tam kierowane są odwołania od decyzji zespołów powiatowych).

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dotyczące adresu Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności można uzyskać w Ośrodku Pomocy Społecznej, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Starostwie Powiatu.

Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

ul. Mickiewicza 3, 15-213 Białystok, tel: (085) 743 92 74, 743 92 75, 743 92 76

Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Białymstoku

ul. Waryńskiego 32A, 15-461 Białystok, tel. (085) 664 74 35, 664 74 36,
fax (085) 664 74 37

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Bielsku Podlaskim

ul. 3-go Maja 17, 17-100 Bielsk Podlaski, tel. (085) 833 26 77, fax (085) 833 26 75

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Grajewie

ul. Mickiewicza 3, 19-200 Grajewo, tel. (086) 273 87 09, fax. (086) 273 87 09

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Hajnówce

ul. Piłsudskiego 10, 17-200 Hajnówka,
tel. (085) 682 36 42, 682 59 83

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kolnie

ul. 11 Listopada 1, 18-500 Kolno, tel. (086) 278 47 03, fax (086) 278 47 17

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży

ul. Dworna 23 B, 18-400 Łomża, tel. (086) 216 64 56, fax (086) 216 64 56

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Siemiatyczach

ul. Legionów Piłsudskiego 3, 17-300 Siemiatycze, tel. (085) 655 27 11 wew. 315,
fax (085) 655 27 11

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Sokółce

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 8, 16-100 Sokółka, tel. (085) 711 08 63, fax (085) 711 20 08

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Suwałkach

ul. Mickiewicza 3, 16-400 Suwałki, tel. (087) 563 21 80, fax (087) 563 01 86

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wysokiem Mazowieckiem

ul. Ludowa 15A, 18-200 Wysokie Mazowieckie, tel. (086) 275 35 68, fax (086) 275 25 52

■ **LEGITYMACJA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ**

Jeżeli jest już wydane orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności, możesz postarać się o legitymację osoby niepełnosprawnej. Legitymację wydaje Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Legitymacja uprawnia m.in. do korzystania z ulgowych przejazdów PKP i PKS (78% ulga w przejazdach na leczenie i rehabilitację, w tym na turnusy rehabilitacyjne).

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.)
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz. U. z 2002 r., nr 17, poz. 162),
Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dn. 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. z 2003 r., nr 139, poz. 1328).*

■ **ULGOWE PRZEJAZDY KOMUNIKACJĄ LOKALNĄ**

Zasady przyznawania ulg na przejazdy komunikacją lokalną (gminną, miejską) określają przepisy lokalne – uchwała Rady Gminy/ Miasta. Oznacza to, że w poszczególnych gminach, miastach obowiązujące przepisy są inne.

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o tym, jakie ulgi przysługują osobom niepełnosprawnym w przejazdach komunikacją lokalną w danej gminie, można uzyskać u przewoźnika (np. zakład transportu miejskiego) lub przeczytać w regulaminie przewozów środkami komunikacji gminnej.

Na stronie internetowej Departamentu Dróg i Transportu Urzędu Miejskiego w Białymstoku umieszczone jest Obwieszczenie o przysługujących ulgach w zbiorowej komunikacji miejskiej w Białymstoku:

<http://komunikacja.um.bialystok.pl/?page=przysluguja-ulgi>

Departament Dróg i Transportu Urzędu Miejskiego w Białymstoku

ul. Składowa 11, 15-399 Białystok

sekretariat: (085) 869 67 00, fax: (085) 869 67 75

Bezpłatna infolinia: 0 800 166 146

Przewóz osób niepełnosprawnych tel. (085) 869 67 18, 085 744 34 04

Informacja na temat grup osób uprawnionych do ulgowych i bezpłatnych przejazdów środkami komunikacji miejskiej w **Łomży** znajduje się na stronie internetowej Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Zakładu Budżetowego w Łomży:

<http://www.mpklomza.pl/ulgi>

Informacja dotycząca osób uprawnionych do bezpłatnych i ulgowych przejazdów środkami komunikacji miejskiej na terenie miasta i gminy **Suwałki** została umieszczona w Uchwale Nr XI/89/2011 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 21 czerwca 2011 r. w sprawie opłat za przejazdy autobusami komunikacji miejskiej na terenie miasta Suwałk oraz na terenie gminy Suwałki:
<http://www.pgk.suwalki.pl/ogl/Akt-scalony.pdf>

VI. DOFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW PFRON

■ TURNUS REHABILITACYJNY

Jest to zorganizowana forma aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku. Celem turnusu jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników m.in. przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu.

Osoba niepełnosprawna (posiadająca stosowne orzeczenie) może ubiegać się o dofinansowanie do turnusu pod warunkiem, że:

- zostanie skierowana na turnus na wniosek lekarza, pod opieką którego się znajduje,
- w roku, w którym ubiega się o dofinansowanie, nie uzyskała na ten cel dofinansowania ze środków PFRON,
- weźmie udział w turnusie, który odbędzie się w ośrodku wpisanym do rejestru ośrodków, prowadzonego przez wojewodę,
- nie będzie pełniła funkcji członka kadry na tym turnusie, ani nie będzie opiekunem innego uczestnika tego turnusu,
- złoży oświadczenie o wysokości osiągniętych dochodów,
- zobowiąże się do przedstawienia na turnusie, podczas pierwszego badania lekarskiego, informacji stanie zdrowia, sporządzonej nie wcześniej niż na 3 mies. przed datą rozpoczęcia turnusu, wystawionej przez lekarza, pod którego opieką obecnie się znajduje.

O dofinansowanie do udziału w turnusie może także ubiegać się opiekun osoby niepełnosprawnej. W przypadku starań o dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie brane są pod uwagę dochody. Przeciętny miesięczny dochód, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie powinien przekraczać kwoty 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym.

Istnieje możliwość otrzymania dofinansowania w sytuacji przekroczenia kryterium dochodowego, ale wówczas kwotę dofinansowania pomniejsza się o kwotę, o którą dochód ten został przekroczony. Wniosek o dofinansowanie składa się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR).

- **Gdzie szukać informacji?** ► Adres Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Twoim powiecie możesz uzyskać w Starostwie Powiatu lub w Ośrodku Pomocy Społecznej.

Ogólnokrajowy rejestr ośrodków uprawnionych do organizowania turnusów rehabilitacyjnych oraz niezbędne informacje i druki wniosków można na stronach internetowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej:

<https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swadczeniobiorcow/turnusy/wyszukiwarka-osrodkow>

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz. U. z 2007 r., nr 230, poz. 1694).*

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Augustowie

ul. Młyńska 52, 16-300 Augustów, tel. (087) 643 20 71, fax (087) 643 20 71
e-mail: pcpr.augustow@op.pl

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku

ul. Malmeda 8, 15-440 Białystok, tel. (085) 678 31 00, fax (085) 678 31 03
e-mail: sekretariat@mopr.bialystok.pl
<http://www.mopr.bialystok.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białymstoku

ul. Borsucza 2, 15-569 Białystok, tel. (085) 740 39 11, 740 39 10, fax (085) 740 39 10
e-mail: pcpr.bialystok@interia.pl
<http://www.powiatbialostocki.pl/index.php?id=69>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bielsku Podlaskim

ul. 3-go Maja 17, 17-100 Bielsk Podlaski, tel. (085) 833 26 76, fax (085) 833 26 75
e-mail: centrum3maja@poczta.onet.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grajewie

ul. Mickiewicza 3, 19-200 Grajewo, tel. (086) 273 87 09, fax (086) 273 87 09
e-mail: pcprgrajewo@wp.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce

ul. J. Piłsudskiego 10a, 17-200 Hajnówka, tel. (085) 682 59 83, fax (085) 682 36 42
e-mail: pcpr@powiat.hajnowka.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kolnie

ul. Wojska Polskiego 69, 18-500 Kolno, tel. (086) 278 13 34, fax (086) 278 13 34
e-mail: pcprkolno@poczta.fm
<http://www.pcprkolno.pl/index1.php>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży

ul. Szosa Zambrowska 1/27, 18-400 Łomża, tel. (086) 215 69 42, fax (086) 215 69 70
e-mail: pcprlomza@op.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mońkach

Al. Niepodległości 3, 19-100 Mońki, tel. (085) 716 61 00, fax (085) 716 61 00
e-mail: pcpr_monki@wp.pl
<http://pcprmonki.prv.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sejnach

ul. Piłsudskiego 34, 16-500 Sejny, tel. (087) 517 34 15, fax (087) 517 34 15
e-mail: pcpr_sejny@op.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Siemiatyczach

ul. Leg. Piłsudskiego 3, 17-300 Siemiatycze, tel. (085) 655 27 11 wew. 304 wew. 306,
fax (085) 655 27 11 wew. 315
e-mail: pcpr_siemiatycze@wp.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce

ul. Piłsudskiego 8, 16-100 Sokółka, tel. (085) 711 08 23, fax (085) 711 08 61
e-mail: pcpr.sokolka@sokolka-powiat.pl

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Suwałkach

ul. 23 Października 20, 16-400 Suwałki, tel. (087) 562 89 70, faks (087) 562 89 71
e-mail: mops@suwalki.com
<http://mops.suwalki.pl/strona/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach

ul. Świerkowa 60, 16-400 Suwałki, tel. (087) 565 92 00, 565 92 80, fax (087) 565 92 84
e-mail: pcpr@powiat.suwalski.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

ul. Ludowa 15a, 18-200 Wysokie Mazowieckie, tel. (086) 275 35 68, fax (086) 275 35 68
e-mail: pcprwysmaz@poczta.onet.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zambrowie

ul. Fabryczna 3, 18-300 Zambrów, tel. (086) 271 06 69, fax (086) 271 06 69
e-mail: pcprzambrow@wp.pl

■ DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER TECHNICZNYCH ORAZ KOMUNIKACYJNYCH

Osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie mogą starać się o dofinansowanie zakupu sprzętu mającego na celu likwidację barier w komunikowaniu się oraz technicznych. Nie ma określonej listy tych sprzętów. Przez bariery techniczne należy rozumieć bariery utrudniające lub uniemożliwiające osobie niepełnosprawnej funkcjonowanie społeczne. Likwidacja bariery technicznej powinna powodować sprawniejsze działanie takiej osoby w społeczeństwie i umożliwić jej funkcjonowanie w życiu codziennym. Przez bariery w komunikowaniu się należy rozumieć ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji. Likwidacja bariery w komunikowaniu się ma powodować umożliwienie osobie niepełnosprawnej sprawniejsze i bardziej swobodne porozumiewanie się oraz przekazywanie informacji.

Wysokość dofinansowania do likwidacji barier w komunikowaniu się oraz technicznych wynosi do 80% kosztów tego przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Dofinansowanie na likwidację barier w komunikowaniu się i technicznych może być przyznawane raz na trzy lata.

O dofinansowanie to mogą ubiegać się osoby z orzeczoną niepełnosprawnością, stopniem niepełnosprawności. Dofinansowanie przyznaje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR). Tam też można otrzymać i złożyć stosowny wniosek.

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Adres Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Twoim powiecie możesz uzyskać w Starostwie Powiatu lub w Ośrodku Pomocy Społecznej.

*Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej
oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 25 czerwca 2002 r.
w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków
Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2002 r., nr 96, poz. 861 z późn. zm.).*

VII. WSPARCIE DLA DOROSŁYCH OSÓB Z AUTYZMEM

Osoby dorosłe z autyzmem
lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi,
które zakończyły edukację
(maksymalnie mogą uczyć się do 24 r.ż.)
nie mają obecnie dostatecznego dostępu
do zróżnicowanych ofert
w zakresie dziennej aktywności
czy aktywizacji społecznej i zawodowej.

Rodzice mogą poszukiwać miejsca w następujących placówkach:

■ ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY

W ramach systemu pomocy społecznej funkcjonują Środowiskowe Domy Samopomocy (ŚDS), które są przeznaczone dla dorosłych osób z zaburzeniami psychicznymi. Są to zazwyczaj dzienne ośrodki wsparcia, choć mogą także funkcjonować jako ośrodki całonocne, okresowego pobytu. W większości są prowadzone przez Ośrodki Pomocy Społecznej, rzadziej przez organizacje pozarządowe.

ŚDS są ukierunkowane na podtrzymanie umiejętności życiowych uczestników zajęć oraz ich rozwój, działania zmierzające do poprawy funkcjonowania i jakości życia poprzez rozwijanie umiejętności, zdolności i zainteresowań.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2009.175.1362 j.t.).
Ustawa z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2008 r., nr 115, poz. 728).*

■ Gdzie szukać informacji? ►► O tym, czy w Twojej miejscowości funkcjonuje

Środowiskowy Dom Samopomocy, możesz dowiedzieć się w Ośrodku Pomocy Społecznej, w **Wydziale Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego:**
ul. Mickiewicza 3 i 9, 15-213 Białystok, tel. (085) 743 94 75, tel. (085) 743 95 76,
fax (085) 743 92 14
e-mail: mstelmach@bialystok.uw.gov.pl

lub w **Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Białymstoku**
ul. Akademicka 36, 15-267 Białystok, tel. (085) 744 72 72, fax. (085) 744 71 37
e-mail: rops@rops.wrotapodlasia.pl
<http://www.rops-bialystok.pl/>

Białystok

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Biała 13/33, 15-434 Białystok, tel. (085) 653 77 43
e-mail: kierownikds@wp.pl

Łomża

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Wojska Polskiego 161, 18-400 Łomża, tel. (086) 216 98 05
<http://www.sds.lomza.pl/>

Suwałki

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. 23 Października 20, 16-400 Suwałki, tel. (087) 565 28 8089, 565 28 90 99
e-mail: SDSSuwalki@op.pl

powiat augustowski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Tytoniowa 12, 16-300 Augustów, tel. (087) 643 49 48
e-mail: sdsmps@wp.pl

powiat białostocki

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Leśnikowska 54, 18-100 Łapy, tel. (085) 715 25 50, 715 27 18 wew. 40
e-mail: sdsłapy@op.pl
<http://www.sds.mopslapy.pl/>

powiat bielski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Kazimierzowska 18/2, 17-100 Bielsk Podlaski, tel. (085) 833 10 10
e-mail: sdsbielskpodlaski@wp.pl
<http://www.sdsbielskpodlaski.pl/>

powiat grajewski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Konstytucji 3 Maja 2B, 19-203 Grajewo, tel. (086) 272 84 89, 272 85 71

powiat moniecki

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Wyzwolenia 12, 19-100 Mońki, tel. (085) 716 25 67

powiat sokólski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Plac Kościuszki 9, 16-100 Sokółka, tel. (085) 711 29 22

e-mail: sdssokolka@tlen.pl

■ POWIATOWE OŚRODKI WSPARCIA DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI

powiat białostocki

Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi

Łażnie 23, 16-030 Supraśl, tel. (085) 718 31 44

<http://osw laznie.pl/>

powiat hajnowski

Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi

ul. Ptaszyńskiego 14, 17-200 Hajnówka, tel.(085) 683 32 12

e-mail: pow@powiat.hajnowka.pl

<http://pow.powiat.hajnowka.pl/>

*Dni i godziny przyjmowania klientów:
poniedziałek-piątek: 15.00-17.00*

powiat łomżyński

Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi

Kownaty 85, 18-421 Piątnica, tel. (086) 219 15 95

powiat suwalski

Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi

Lipniak 3, 16-402 Suwałki, tel. (087) 562 10 02

<http://owl.suwalki.pl/>

■ WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ

Warsztat terapii zajęciowej (WTZ) jest dla osób niepełnosprawnych, które ukończyły już edukację, miejscem rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie uzyskania lub przywrócenia umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty mogą być organizowane m.in. przez organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia).

Uczestnikami WTZ mogą być jedynie osoby z orzeczonym stopniem niepełnosprawności oraz z zaznaczonym w tym orzeczeniu wskazaniem do uczestnictwa w warsztacie terapii.

Efekty aktywizacji zawodowej i społecznej powinny być oceniane nie rzadziej niż co 3 lata. Z założenia terapia zajęciowa i rehabilitacja w warsztatach powinny przygotowywać osoby niepełnosprawne do podjęcia pracy.

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dn. 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. z 2004 r., nr 63, poz. 587).

Białystok

-AC Wytwórnia Części Samochodowych

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Pogodna 4, 15-354 Białystok, tel. (085) 742 32 18, fax (085) 742 32 18

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „JARD”

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Transportowa 4, 15-399 Białystok, tel. (085) 742 91 38

e-mail: pcm@jard.pl

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, ruchową.

Spółdzielnia SNB

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Kraszewskiego 26/2, 15-025 Białystok, tel. (085) 745 67 35

e-mail: wtz@snb.pl

Uwaga: WTZ dla osób niewidomych i niedowidzących.

Łomża

Zakład Spożywczy BONA

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Bernatowicza 3, 18-400 Łomża, tel. (086) 216 02 64, fax (086) 216 02 64

e-mail: mychol@bona.lomza.pl

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Suwałki

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Suwałkach

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Utrata 9, 16-400 Suwałki, tel. (087) 566 36 08

e-mail: wtzsuwalki@neostrada.pl

<http://tpdsuwalki.org.pl/>

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat augustowski

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Portowa 12, 16-300 Augustów, tel. (087) 643 55 09, fax (087) 643 55 09

e-mail: wtz@onet.eu

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat białostocki

Stowarzyszenie Osób niepełnosprawnych „RAZEM”

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Czajkowskiego 9, 16-020 Czarna Białostocka, tel. (085) 710 36 65,

fax (085) 710 36 65

e-mail: razem.wtz@wp.pl

<http://www.wtz-razem.org/>

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Podlaskie Stowarzyszenie Sportowe Osób Niepełnosprawnych „START“

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Białostocka 62 Ogrodniczki, 16-030 Supraśl, tel. (085) 710 81 00

e-mail: ogrodniczki@neostrada.pl

<http://www.start.bialystok.pl/aktualnosci/dolacz-do-warsztatu-terapii-zajeciowej-w-ogrodniczkach/>

Uwaga: WTZ przede wszystkim dla osób z niepełnosprawnością ruchową.

powiat grajewski

Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych na Rzecz Osób Niepełnosprawnych

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Os. Południe 61, 19-200 Grajewo, tel. (086) 273 88 17

e-mail: wtz_grajewo@tlen.pl

<http://www.wtzgrajewo.pl/>

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat hajnowski

Warsztat Terapii Zajęciowej przy Parafii Św. Trójcy
ul. 3-go Maja 63, 17-200 Hajnówka, tel. (085) 682 38 03
e-mail: wtz-hajnowka@o2.pl

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat kolneński

Powiatowe Zrzeszenie LZS
Warsztat Terapii Zajęciowej
ul. Wojska Polskiego 48, 18-500 Kolno, tel. (086) 278 14 89
e-mail: wtzkolno@bona.lomza.pl

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat łomżyński

Stowarzyszenie Rodzice Dzieciom Trocki Specjalnej
Warsztat Terapii Zajęciowej
Marianowo 5, 18-421 Piątnica, tel. (086) 219 29 80
e-mail: wtz_zbig@tlen.pl
<http://www.nasz-cel.pl/>

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat moniecki

Gospodarstwo Pomocnicze przy Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej
Warsztat Terapii Zajęciowej
ul. Aleja Niepodległości 3, 19-100 Mońki, tel. (085) 716 40 79 w poniedziałek

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat sejneński

Regionalne Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Sejnach
Warsztat Terapii Zajęciowej
ul. Wojska Polskiego 60d, 16-500 Sejny, tel. (087) 517 34 16
e-mail: rsonsejny@wp.pl

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat siemiatycki

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
Warsztat Terapii Zajęciowej
ul. Bartosza Głowackiego 2, 17-300 Siemiatycze, tel. (085) 656 11 78
e-mail: wtzsiemiatycze@wp.pl

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat sokólski

Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Radość Życia”

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Gen. N. Sulika 1, 16-200 Dąbrowa Białostocka, tel./fax (085) 712 02 18
e-mail: stow.wtz.d@wp.pl

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

„ADAMET”

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Oś. Buchwałowo 10, 16-100 Sokółka, tel. (085) 711 85 08, 711 22 65
e-mail: wtzsokolka@interia.pl

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat suwalski

Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach

Warsztat Terapii Zajęciowej im. KS. Prałata Kazimierza Hamerszmita

ul. Pl. St. Batorego 25, 16-424 Filipów, tel. (087) 569 62 57
e-mail: wtz@srp.pl

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat wysokomazowiecki

Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Natura

Warsztat Terapii Zajęciowej

Kozarze 63, 18-230 Ciechanowiec, tel. (086) 277 90 04

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

powiat zambrowski

Zgromadzenie Sióstr Służek NMPN

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Cmentarna 11, 18-305 Szumowo, tel. (086) 476 90 90
e-mail: wtz.szumowo@op.pl

Uwaga: WTZ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dot. Warsztatów Terapii Zajęciowej w Twojej gminie, powiecie można znaleźć w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie lub Ośrodku Pomocy Społecznej.

■ ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

W zakładzie aktywności zawodowej (ZAZ) zatrudnia się osoby niepełnosprawne z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności. Są to także miejsca, w których można uzyskać informacje o możliwościach wsparcia, świadczeniach, instytucjach, do których można zwrócić się o pomoc. Zakład aktywności może być utworzony przez gminę, powiat, fundację, stowarzyszenie.

Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 14 grudnia 2007 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz. U. z 2007 r., nr 242, poz. 1776).

Siedlce

Zakład Aktywności Zawodowej

Caritas Diecezji Siedleckiej

ul. Chopina 10, 08-110 Siedlce, tel./ fax (025) 633 43 15, 633 06 52, tel. kom. 0 519 110 130

e-mail: sekretariat@zaz-siedlce.pl

<http://www.zaz-siedlce.pl/>

VIII. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W odpowiedzi na niezaspokojone potrzeby w zakresie pomocy osobom z autyzmem i ich rodzinom, powstają organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia). Bardzo często zakładają je rodzice dzieci czy młodych osób z autyzmem lub profesjonaliści. Stowarzyszenia i fundacje utrzymują się m.in. z pieniędzy przekazywanych przez grantodawców – realizują projekty, w ramach których okresowo podejmowane są różnorodne działania (np. zajęcia dla dzieci, grupy wsparcia, poradnictwo prowadzone przez okres 12 miesięcy).

Organizacje prowadzą często grupy wsparcia, grupy samopomocowe, zajęcia specjalistyczne dla osób z autyzmem. Są to także miejsca, w których można uzyskać informacje o możliwościach wsparcia, świadczeniach, instytucjach gdzie można zwrócić się o pomoc.

■ Spis organizacji w województwie podlaskim

Białystok

Fundacja „Nadzieja i Szansa”

ul. Gliniana 14, 15-068 Białystok, tel. (085) 741 30 22

Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Białymstoku

ul. Pułaskiego 96, 15-338 Białystok, tel. (085) 745 37 44

e-mail: kta@kta.bialystok.pl

<http://www.kta.bialystok.pl/>

Punkt konsultacyjno-diagnostyczny

tel. (85) 719 48 91

e-mail: punkt@kta.bialystok.pl

<http://www.kta.bialystok.pl/kta/punkt-konsultacyjno-diagnostyczny/>

Ośrodek Szkolno-Terapeutyczno-Opiekuńczy dla Dzieci i Młodzieży z Cechami Autyzmu w Białymstoku

tel. (85) 745 37 44

e-mail: osto@kta.bialystok.pl

<http://www.kta.bialystok.pl/kta/osto/>

Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży z Autyzmem Oraz Ich Rodzin – AUTI

ul. Porzeczkowa 14 lok. 1, 15-815 Białystok, woj. podlaskie

e-mail: stowarzyszenieauti@o2.pl

**Więcej informacji na temat świadczeń i uprawnień dla osób z autyzmem i ich rodzin
mogą Państwo uzyskać**

w Ośrodku Informacyjno-Prawnym Fundacji SYNAPSIS

ul. Ondraszka 3, 02-085 Warszawa, tel. (022) 825 01 34

e-mail: poradnictwo@synapsis.waw.pl

www.synapsis.org.pl

Skargi na łamanie praw dziecka przyjmuje:

Biuro Rzecznika Praw Dziecka

ul. Przemysłowa 30/32

00-450 Warszawa

tel. (022) 583 66 00,

fax (022) 583 66 96

e-mail: rpd@brpd.gov.pl

<http://www.brpd.gov.pl/>

Biuro jest czynne od poniedziałku do piątku w godzinach 08.15 - 16.15